

СВЕТИ САВА ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ ГОРЊОКАРЛОВАЧКЕ • Број 19 • јул 2008.

Часопис излази са
блаґословом Његовог
Преосвеиштенства Епископа
горњокарловачког
Г. Г. Герасима

Издавач:
Епархија горњокарловачка
Издавачка кућа
"МАТИРИА"

в.г. главног и
одговорног уредника:
јереј Славиша Симаковић

Уреднички одбор:
протојереј-ставрофор
Мићо Костић,
јереј Марко Ђурић,
јереј Горан Петковић,
јеромонах Наум (Милковић),
г. Горан Славнић,
г. Зоран Живковић

Адреса уредништва:
ул. Славе Рашкај 14,
47000 Карловац

тел: +385 47 642 531
факс: +385 47 642 532

Штампа:
M B t i s a k
Karlovac

ISSN 1334-3467

Слике на корицама:

1. Цар Славе (храм Св. оца Николаја у Карловцу)
2. Вазнесење Господње (храм Св. оца Николаја у Карловцу)
3. Унутрашњост храма Св. оца Николаја у Карловцу
4. Свети свештеномученик Сава горњокарловачки

СВЕТИ САВА ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ ГОРЊОКАРЛОВАЧКЕ

Овај шемајски број часописа Свети Сава горњокарловачки посвећен је јубилејима: 320. година од оснивања Епархије горњокарловачке, 220. година од оснивања Црквене Ошшине у Карловцу и парохје карловачке, као и 350. година од досељавања Срба на подручје Дубрава и Поникава.

Сви ови јубилеји сведоче о вековном постојању нашег народа на овим просторима и о његовој припадности православној вери за коју су мученички полагали своје животе, исповедајући веру у Христа Спасиола.

Нека би васкрсли Господ да нас сећање на ове значајне догађаје утврди у вери, оснажи, уједини и охрабри, како би били достојни наследници наших предака и несаломиви стуб православне вере на овим мученичким просторима.

Садржај броја 19. - јул 2008 год.

Поводом јубилеја 320. година од оснивања Епархије горњокарловачке
Досељавање Срба на подручје Епархије горњокарловачке
..... стр. 4

Епархија горњокарловачка данас
..... стр. 9

Јосиф Рајачић; Стефан Боца; Атанасије Љубојевић;
Данило Јакшић
Значајније личности
..... стр. 10

Преглед Епархије горњокарловачке кроз статистичке податке
..... стр. 15

Поводом јубилеја 220. година парохје карловачке
гр. Буро Запезало
Срби у Карловцу
..... стр. 16

Поводом јубилеја 350. година од досељавања Срба у Дубраве и Поникве
Досељавање Срба у Дубраве и Поникве
..... стр. 28

ПРИЛОЗИ ЗА ЧАСОПИС СВ. САВА ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ

Ваше прилоге намијењене овом часопису можете улаати на рачун:

ЕПАРХИЈСКИ УПРАВНИ ОДБОР ЕПАРХИЈЕ
ГОРЊОКАРЛОВАЧКЕ
са знаком - прилог за часопис

Кунски жиро-рачун: 2484008-1500147900

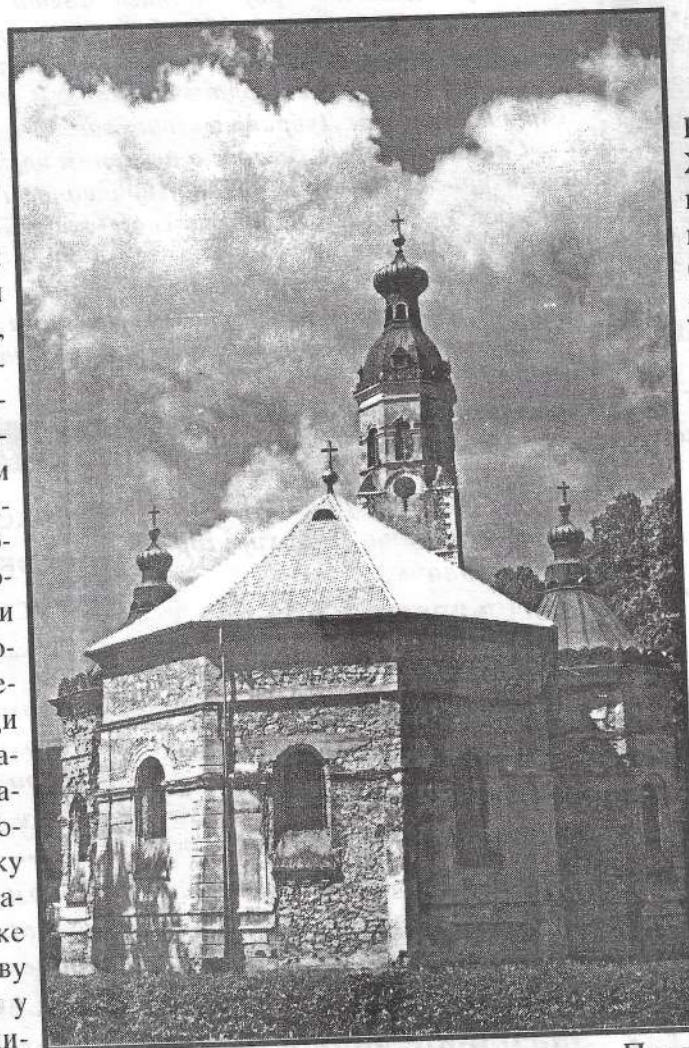
Девизни жиро-рачун: HR95 24840082 1000 9791 5

- SWIFT RZBHR2X -
Raiffeisen Bank Austrija d.d.

Свим приложницима најтоплије се захваљујемо, молећи се свемилосрдном Господу, Створиолау нашем, да на њих излије изобиље свога милосрдја и љубави.

Досељавање Срба на подручје Епархије горњокарловачке

Горњокарловачка епархија налази се у Републици Хрватској. Обухвата просторе: Банију, Кордун, Лиду и Крбаву, Горски Котар, затим, сјеверну Хрватску и Истру. Свој назив је добила по Карловцу, граду у којем је сједиште Горњокарловачке епархије које је основао надвојвода Карло Хабсбуршки године 1579. Назив горњокарловачка својевремено је дошао ради разликовања ове Епархије од сремско-карловачке Архиепископије, која је за разлику од Карловца у Хрватској, обухвата ниже предјеле према сливу ријека, са сједиштем у Сремским Карловцима. Српска насеља на подручју Епархије датирају углавном од XVI вијека. Ове просторе Срби насељавају још од XV, а нарочито првих деценија XVI вијека. У току XVIII вијека досељавање Срба и формирање Епархије углавном је довршено. Главна станишта су им Жумберак и Бела Крајина, а потом насељавају просторе око Гомирја и Горски Котар. У вријеме турске управе средњом Ликом (1528–1699 године), на личке врлети долазе Срби из Далмације, а Крбаву насељава српски живаљ из Босне. Многи од њих прелазе одавде на аустријску територију, на просторе Војне крајине.

Досељавање Срба на подручје Жумберка

Жумберак је први добио јачу српску насеобину. Али Мањоло Грбић, писац добро познатог дјела у три књиге Карловачко владичанство, наводи да су се прве мање српске насеобине појавиле око Огулина, затим између Модруша и Витуња крајем вијека. Ове земље припадале су породицама Зрињских и Франкопана. Земље које су остављали повлачећи се на запад пред Турцима, биле су пусте. У то вријеме Жумберак је био утврђени град. По њему је касније добио назив цијели крај од Метлике према сјеверу, границом Хрватске и

Крањске. Први Срби у Жумберку помињу се године 1526. Зову их Рашанима или Србима. Ова прва насеобина појачана је доласком веће групе Срба у Жумберак године 1531. Досељеници су називани и Ускоци, па се по њима и данас једна планина у залеђу Жумберка назива Ускочка гора. Никола Јуришић, хрватски великаш, доводи године 1535. у Жумберак већи број Срба из Босанске крајине, из околине Гламоча. Године 1538. цар Фердинанд издаје Жумберчанима прву посебну привилегију. Добивају право да 20 година уживају земљу коју обрађују и на којој напасају своја стада.

Привилегија је поновљена и допуњена 1544. године а послужила је као образац за све касније даване привилегије Србима у Горњој крајини. Жумберчани уживају и слободу вјере. Године 1597. у Жумберак се досељава још 1700 душа. Послије споразума у Мадриду од 1617. Аустрија удовољава захтијевима Млетачке републике и расељава сењске ускоке. Једна група ускока долази те године у Жумберак. У XVI вјеку долазе мање групе Срба у поједина насеља југозападно од Жумберка према Капели, затим у дио Крањске звана Бела Крајина, преко Купе, као и у предјелу јужно од ове рије-

ке. Године 1544. бан Никола Зрињски даје дозволу једној групи Срба из Мушковца код Обровца да се населе око Прилишћа и Росопојника. Ови далматински Срби насељују се у двадесетак селишта и ту обрађују земљу колико год ко може. Већ године 1580. ови досељеници су католици. 1597. насељене су данашње парохije Мариндол и Бојанци. Ови су се досељеници издвојили од једне групе која је те године дошла у Жумберак

Досељавање Срба на подручје Лича и Крмпије

Лич и Крмпоте у Горском Котару добивају прва српска насеља у првој половини XVII вијека. Сењски капетан Данило Франкол, пошто је с војском продро у Равне Котаре у Далмацији довео је у овај крај године 1605. око 700 душа, од којих 200 војника. Иако су досељеници уживали подршку војних власти, одмах су дошли у сукоб са породицом Зрињских. Неки од пресељеника су се иселили, а неки су примили кметски положај. Исто се догодило и са насеобинама од Лича према Сењу и онима у Крмпотама. У предјелима иза Капеле сачувана су два јака насеља: Јасенак и Дрежница, и данас двије засебне парохije. Њих је доселио у те крајеве огулински велики капетан Гашпар Франкопан године 1632. из околине Цазина у Босни. У Горском Котару постојала су мања српска насеља по Равној гори, Смрчевој пољани и Мркопљу. Ова мања насеља су се стопила са староседиоцима. Остала је мања група у Туку који је данас саставни дио српскоморавичке парохije.

Досељавање Срба на подручје средње Лике

Средња Лика са Крбавом најтеже је страдала од Турака.

Прво је пљачкана и пустошена, а 1528. је освојена од Турака. Турци сада овамо доводе рају да им обрађује опустјелу земљу, највише из босне, а довођени су и Буњевци римокалици из Херцеговине. Али је раја тешко подносила турску власт. Већ смо видјели да су избјеглице из Лике населиле Брлог. За све вријеме турске управе у Лици становништво се стално мијењало. Лика је ослобођена од Турака у великом рату, па је карловачким миром припала Аустрији. Када је Лика ослобођена, Беч је дуго премишљао како да уреди ову област. Напокон је прикључена Војној крајини. Кад је Лика ослобођена од Турака у њој је било доста Срба досељених за турског времена. Сад се у Лику досељавају и Срби из Далмације, а многи који су раније пребегли испред Турака на сјевер поновно се враћају у старе насеобине. Тако Срби из околине Оточца насељавају Вребац и Комић. Пресељеници из Брлога сада насељавају Пећане и Јошан. Једна група српских породица сели се из Прокика у Западној Лици у Мутилић на Удбини. Срби из Далмације насељавају Зрмању, Грачац и Медак. Мјеста у Крбави насељавају Срби из Купреса, Грахова и Кнезпоља. Велику Попину и Мазин насељавају Срби из Книнске крајине у Далмацији. У Брувно се преселила једна група породица из Дивосела и околине Госпића. Манојло Грбић помиње докуменат из ког се види како Јурај Крижанић, повјереник карловачког генерала за Лику дозвољава косињском кнезу Вукашину Милеуснићу да се са нешто више од четрдесет српских кућа пресели у Широку Кулу. Тако је Лика дуго насељавана и пресељавања док се крајем осамнаестог вијека у њој стање доста смирило.

Досељавање Срба на подручје Плашког

Плашки и предио око Огулина представља једно затворено географско подручје. То је плашчанска висоравн која се протеже све до Огулина. Издвајамо ово подручје, јер у строгом смислу ријечи, није Лика, не спада ни у Кордун, као ни у Горски Котар. Када је крајем 15. вјека настрада од Турака утврђени франкопански град Модруш, Франкопани оснивају утврђени град Огулин. Ту у близини налази се и стари франкопански град Витуњ. Године 1632. помиње се прва српска насебина око Витуња. Гашпар Франкопан 7 година касније насељава око Витуња још 17 српских кућа. У Хрељину и Отоку, мјестима у близини Огулина у супротном смјеру, било је, како изгледа, нешто Срба у крајишкој служби још године 1540. Оток, као и сусједно му мјесто Муњава насељени су почетком 17. вијека. Од Муњаве према Плашком почетком 17. вијека било је још пусто. Године 1609. три српска кнеза обраћају се Ратном савјету у Грацу с молбом да им се дозволи насељавање у Плашком, око ријека Дретуље и Јасенице. У молби наводе како су пребјегли са 532 душе, 190 војника. Моле још да им се у Плашком сагради кула, како би са својим војницима затворили Турцима прелазе између Карловца и Сења, Слуња и Тоуња. Надвојвода је заповједио огулинском капетану Ивану Галу да их прими. Кнезовима су одређене по двије војничке плате, а наређено је да се народу додјели 200 стара проса. Досељавања у Плашки настављена су у годинама 1610, 11. и 12. Године 1612. у Плашки долазе 24 породице из Лике. Године 1655. прешло је у Плашки 12 кућа из Коренице која је још била под Турцима.

Они су собом довели и много стоке. Помиње се и једна сеоба у Плашки године 1666. Године 1705. војне власти су дозволиле да се 30 кућа из Плашког пресели у Личку Јесеницу, 15 километара од Плашког на ријеци Јесеници. Тек године 1663. Плашки је добио војничку кулу, коју су тражили кнезови још почетком 17. вјека када су молили дозволу за насељење Плашког.

Досељавање Срба на њодручје Гомирја

Гомирје у Горском Котару насељено је Србима после пада утврђеног града Клиса у

Далмацији 1596. После више крајног продирања Турака у ово подручје у току 16. вијека, цијели преддио око Гомирја био је потпуно опустео. Преко посебних делегата ови Срби из Далмације тражили су дозволу за пресељење од надвојводе

Фердинанда у Грацу. Тада су насељени Гомирје, Врбовско и Српске Моравице. То су били посједи ранкопана. Досељеници нису ништа хтјели кметски однос према господарима. Крајишка војна команда хтјела је пошто пото да овај народ сачува у новим насељима из својих посебних војних интереса. Сукоб са Франкопанима ријешен је компромисом. Исплаћено им је земљиште у року од 4 године за 15.000 форинти. После ове нагодбе од године 1657. и њене исплате досељеници су мирно живјели на својим имањима.

Досељавање Срба на њодручје Гацке долине

Гацка долина с подгорјем од велебита према мору почели су се насељавати српским живљем почетком 17. вијека. Ови крајеви нису били никада под турцима, али су често страдали од турских упада и пљачке. Први досељеници у ово подручје нису били са стране. Пребегли су од Риника у Лици, натерани зулумом рибничког бега. Сењски капетан Сигмунд Гушић насељава прве Србе око Брлога године 1609. (135 кућа са око 550 душа). Двије године касније су Швица и Српско поље. Године 1658.

је припао Аустрији карловачким миром. Одмах по ослобођењу овог подручја почело је насељавање и овог опустошеног подручја. Ипак Турци никада нису владали цијелим подручјем Кордуна. Они су били задржани код Сјеничака, одакле се њихова власт протезала до слуњских брда, па према Плашком и Јесеници. Дио Кордуна између Мрежнице и Коране иако је био опустошен, Турци нису освојили. Аустрија је освојила од Турака опустошену земљу. Још четири године прије Карловачког мира карловачки генерал Хеберштајн упада у Крбаву и

одводи собом око стотину српских породица и насељава их око Будачког у реону Карловца. Затим слиједи досељавање још 286 породица (2784 душе) које се насељавају око

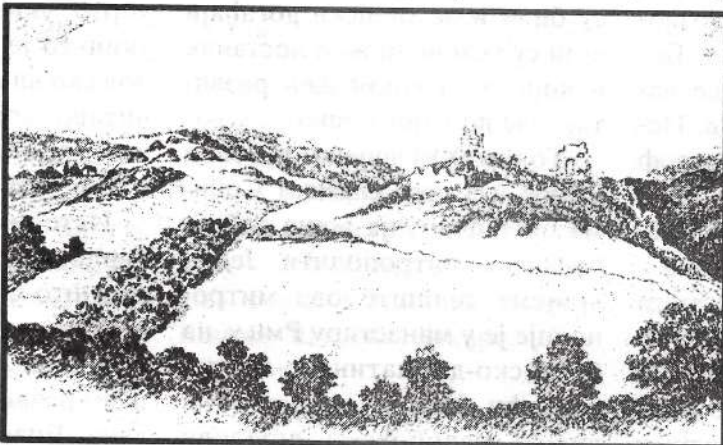
Будачког, Перјасице, Коларића и Тржића. Ово досељавање помогао је карловачки генерал Штрасолд и турањски капетан барон Фрањо Оршић. Године 1687. крајишка војска упада у приједеле око Кладуше, којом приликом је из овог краја одведено 120 српских породица, које су насељене по Перјасици и Тржићу. Бариловићки капетан Халерштајн довео је још 120 српских породица и населио их по Коранском бријегу, Косијерском селу и Великом Козинцу. Турањски капетан барон Кулмер населио је у Тушило-

почиње насељавање и мјеста око Оточа, Старог села, Главаца, Шкара, Дољана и Залужнице. Они се касније шире према Врховинама, Црној Власти, Турјанском и Рудопољу. Када је насељаван Брлог један број српских породица населио се према Красну на приморским падинама Велебита. Било је и мањих насеља изнад Јабланца

Досељавање Срба на њодручје Кордуна

Кордун је ослобођен од Турака у првом великом рату Аустрије с Турском и коначно

вићу 70 породица године 1717. Али већ године 1721. одавде су пребачени преко слуњских брда, да се не свађају око земље и испаше са старосједеоцима у Мостању и Турњу, а и да се удаље од карловачке тврђаве. Још 1689. генерал Хеберштајн издаје међашни лист и разграничава досељенике од старосједелаца, јер је долазило до честих свађа око испаше и ометања посједа. У вријеме када је насељавано подручје око Будачког огулински капетан

Кристифор Храниловић, родом из Жумберка, довео је 200 породица и населио их у Скраду, Вељуну и Благају. Подручје Војнића делимично је насељено када и предио око Доњег Будачког. Јача насељавања подручја Војнића извршена су у времену трећег рата Аустрије с Турском, када је после Београдског мира (1739) Аустрија изгубила предијеле с десне стране Уне. Тада је велики број српских породица преселио у Банију, али их је доста стигло и у предио Војнића. Године 1711. карловачки генерал Рабата насељава око 200 српских и хрватских породица у предјелу Раковице, између Слуња и Плитвица. Овим би углавном било завршено насељавање Кордуна. Године 1715. међу насељеницима на Кордуну било је завладало осјећање несигурности, па је почело исељавање у доње крајеве. Није утврђено што је проузроковало ту појаву. За вријеме ових покрета становништва Карловачки генералат је изгубио 1011 војника, што није био мали губитак. Свиштовским миром године 1791. после четворогодишњег ратовања са

Турском добила је Аустрија на Кордуну још 15 квадратних миља од Турске. После овог мира на подручју историјске Хрватске Турској је остало још само 17 квадратних миља територије. То је предио око

Кладуше који данас припада Босни и Херцеговини. Поменим миром Аустрија добива на Кордуну градове Цетин и Дрежник. Тада су насељене данашње парохије Кордунски Љесковац, Машвина и Садиловац. То су такозвана новоселија. Свиштовским миром Аустрија добива и такозвани лички Кордун од Небљуса до Срба. Овај предио и под Турцима је био насељен српским становништвом, па није било нових насељавања.

Досељавање Срба на подручје Баније

Банија је источна област Епархије горњокарловачке. Углавном обухвата предјеле између Уне и Купе, и од Петрове горе на југозапад према Двору на Уни. Дио Јужне Баније између Зрињске горе и Уне насељен је Србима још за вријеме турске управе, када је насељен и предио око Козаре у Босни. Банија као војна област била је подијељена на двије крајишке регimente: глинску и петрињску. Ове двије регименте налазиле су се под врховним заповједништвом хрватског бана све од године 1704. Отуд и назив Банија. Предио око Сје-

ничака према Купи био је насељен још почетком 17. вијека. Иако никада није био коначно освојен од Турака, близина границе уљевала је страх, па се није нико могао рјешити да се ту настани. У то вријеме у

Перни постоје само три куће. Чим су Турци потиснути од Петрове горе, породица грофа Драшковића предузима кораке да насели своје имање око Сјеничака. Најприје видимо неколико насељених кућа у Утињи, а одмах затим Сјеничак насељава 80 српских породица. Го-

дине 1718. грофица Магдалена Драшковић моли кнеза Милослава Карапанцу да насели у Требињи, петнаестак километара од Карловца, колико највише може српских породица. Грофица је од досељеника тражила кметску послушност. Ово је био изузетак, јер Срби никако нису хтјели да заснивају кметске односе. Требиња је и раније имала нешто српских досељеника, али је грофица жељела да свој посјед гушће насели. Топуско и Перна под Петровом гором затим данашње парохије Кирин, Стипан и Бовић били су посједи загребачког бискупа. Из једног документа од године 1687. види се да је Кирин тада био насељен. Управници бискупских посједа тражили су од насељеника кметски однос, па је због тога дошло до побуне сељака 1701. године. Из једног извјештаја управника бискупског посједа из године 1699, видимо да су и тада вршена насељавања у Чемерници, Топуском и Перни. У Доњој Банији имала је своје посједе породица хрватских великаша Кеглевића. Због својих посједа око Блине они су се стално сукобљавали с Турцима. Петар

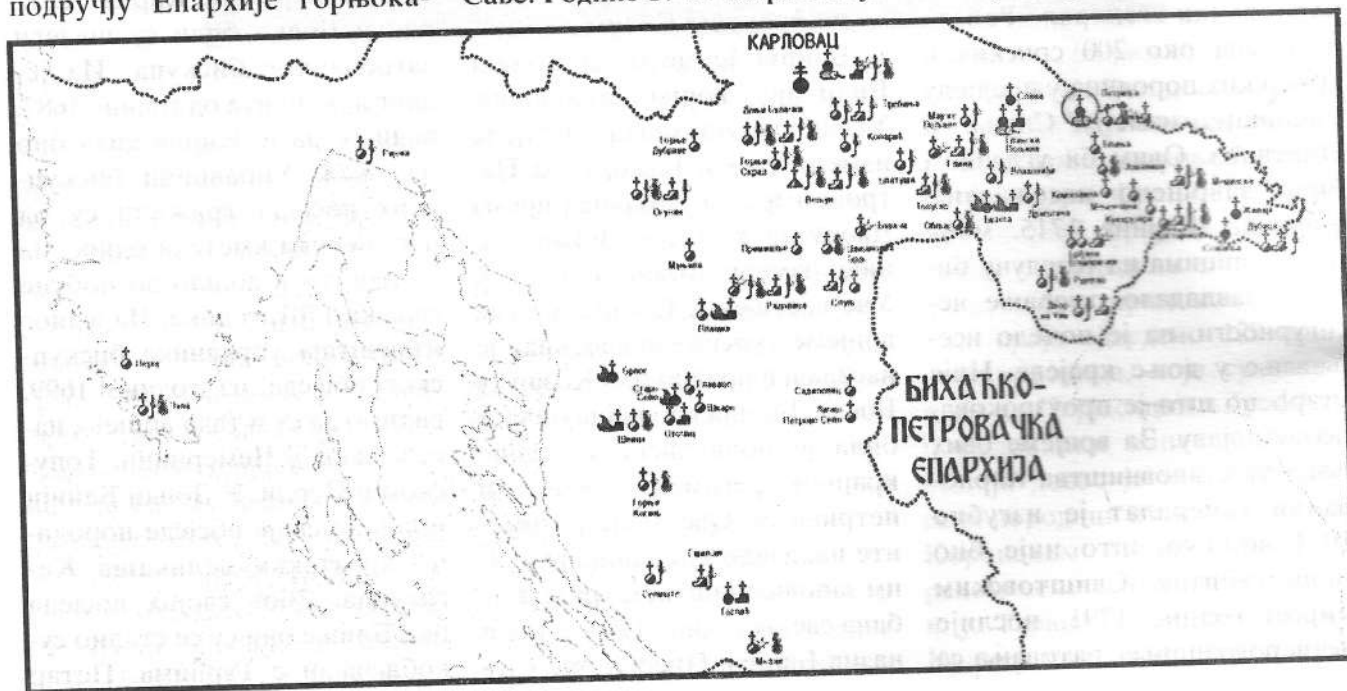
Кеглевић насељава српске породице око Петриње. Од појединих докумената о досељавању Срба на Банију, да поменемо један из године 1687. Хрватски бан Никола Ердели позива загребачког бискупа Мартина Борковића да дозволи насељавање Срба по Бовићу и Кирину, гдје су се налазили бискупови посједи. Нешто касније петрињски гроф Фрањо Ердели, године 1693. поставља кнеза Петара Драшковића за главару Србима у Слабињи и другим околним мјестима. Године 1697. хрватски племић Петар Кеглевић доводи Србе у Кривају. Исте године Срби се насељавају и око Суње. Двије године касније насељена је Живаја. За вријеме сеобе под патријархом Арсенијем III Чарнојевићем доселило се на Банију око 11.000 нових досељеника. Ово досељавање јако је повећао број Срба на Банији. Раније је на подручју горње Баније било око 4.000 доељеника. Прије Сеобе, доња Банија слабо је била насељена због близине турске границе. За вријеме Велике сеобе у доњој Банији је насељено преко 40 села. Према попису од 1768. год. на подручју Епархије горњока-

рловачке било је 411 српских села 12.079 домаћинстава и 124.762 душе. Овај број учествовао је до почетка другог свијетског рата. Историја Епархије горњокарловачке веома је бурана, као што су били и историјски догађаји који су условили њен постанак и који су пратили њен развитака, све до наших дана.

Током XVI вијека, духовни надзор над православним Србима овог подручја врше дабробосански митрополити. Једно вријеме седиште ове митрополије је у манастиру Рмњу, на босанско-далматинско-личкој тремећи. Када су крајем XVII вијека ослобођени дијелови Лике, Баније и Крбаве, који су до тада били под турском влашћу, основана је за ове крајеве 1695. године посебна Карловачко-зринопољска епархија. Послије смрти владике Атанасија на црквеном сабору 1713. године Епархија је подијелена на двије епархије, карловачко-сењско-приморску и коштајничко-зринопољску. Прва је обухватала подручје од ријеке Глине до Косиња преко Велебита до мора. Друга подручје с десне стране Глине све до Купе и Саве. Године 1749. извршена је

промјена те је Лика са Крбавом припала карловачко-сењско-приморском владичанству а коштајничко-зринопољском припојен је дио тако званог Сјеверног владичанства које је основано 1734. године и убрзо укинута. Године 1771. укинута је коштајничко-зринопољско владичанство и од тада читаво подручје Горње крајине припада Епархији горњокарловачкој.

Историја Епархије горњокарловачке веома је бурана, као што су били и историјски догађаји који су условили њен постанак и који су пратили њен развитака, све до наших дана. Епархија носи назив по граду Карловцу, којег је основао надвојвода Карло Хабсбуршки године 1579. Назив горњо-карловачка својевремено је дошао ради разликовања ове Епархије од сремско-карловачке Архиепископије, која је за разлику од Карловца у Хрватској, обухвата ниже предјеле према сливу ријека, са сједиштем у Сремским Карловцима. Срска насеља на подручју Епархије датирају углавном од XVI вијека. У току XVIII вијека досељавање Срба и формирање Епархије углавном је довршено.

Епархија горњокарловачка данас

- Архијерејска намесништва и парохије -

Епархију горњокарловачку сачињава пет Архијериских намјесништва:

Архијерејско намјесништво глинско

Данас није у функцији а сачињавају га: Бачуга, Блатуша, Блиња, Бовић, Бојна, Брезово Поље, Бузета, Влаховић, Вргинмост, Глина, Велики Градац, Мали Градац, Драготина, Јабуковац, Кирин, Доњи Класић, Обљај, Перна, Петриња, Глинска Пољана, Мајске Пољане, Славско Поље, Стипан, Топуско, Хајтић, Чемерница, Велики Шушњар

Архијерејско намјесништво карловачко

Данас постоји али не у оваквом саставу и сачињавају га: Бувача, Вељун, Војнић, Горњи Будачки, Доњи Будачки, Дуњак, Карловац, Коларић, Крстињска, Кордунски Љесковац, Мариндол, Машвина, Мочила, Перјасица, Полој Примишље, Радовица, Садиловац, Сјеничак, Скрад Горњи, Слуњ, Слушница, Тоболић, Требиња, Тушиловић, Утиња, Цвијановић Брдо.

Архијерејско намјесништво личко

Такође данас није у функцији а сачињавају га: Бјелопоље, Лучани, Брлог, Брувно, Бунић, Висућ, Вребац, Врело Коренице, Водотеч, Горње Врховине, Доње Врховине, Госпић, Грачац, Дабар, Дебело Брдо, Дивосело, Добро Село, Дољани, Лички Дољани, Залужница, Зрмања, Јошани, Комић, Кореница, Косињ, Крбавица, Доњи Лапац, Мазин, Медак, Ме-

кињар, Могорић, Мутилић, Небљуси, Осредци, Острвица, Оточац, Личко Петрово Село, Плоча, Подлапача, Попина Велика, Почитељ, Прибудић, Радуч, Сењ, Смиљан, Срб, Средња Гора, Студенци, Суваја, Швица, Широка, Шкаре, Штикада.

Архијерејско намјесништво влашчанско

Данас постоји, али у другој саставу а сачињавају га: Дрежница, Горње Дубраве, Дубраве, Јасенак, Личка Јасеница, Муњава, Огулинска, Перој, Плашки, Поникве, Пула, Ријека, Српске Моравице, Тржић, Цриквеница.

Архијерејско намесништво костајничко-дворско

Данас није у функцији а сачињавају: Брђани, Вукошевачки Брђани, Шамарички, Велика Градуша, Двор, Дрљаче, Дубица, Живаја, Жировац, Јавница, Јаворањ, Јошавица, Комоговина, Костајница, Кукурузари, Љубина, Меминска, Меченчанска, Рујевац, Свиница, Слабиња, Старо Село, Утолица, Црквени Бок, Шаканлије, Шегестин

У Словенији Епархија има само парохију Мариндол на лијевој обали Купе, док њена друга парохија на овом подручју, Бојанци данас припада Епархији загребачко-љубљанској. Од оснивања до првог свјетског рата овој Епархији припадала је Српска православна парохија у Трсту, која је

основана за вријеме епископа Данила Јакшића (1751-1771), но међутим и она је као и Бојанци данас у саставу епархије односно митрополије загребачко-љубљанске. За вријеме владике Данила догодила се и сеоба под Арсенијем IV Шакабентом. Послије смрти епископа костајничко-зринопольског Стефана Љубибратића владика Данило добива његову епархију у администрацију.

Године 1750. Лика и Крбава одвојене су од костајничко-зринопольске епархије и припојене Карловачко-приморској епархији, а укинута сјеверинска епархија припојена је епархији костајничко-зринопольској. Тада је за епископа горњокарловачког изабран Данило Јакшић а за Епископа костајничко-зринопольско-сјеверинске епархије Арсеније Теофановић, игуман манастира Грабовца.

У горе поменутом видимо да данас на подручју горњокарловачке епархије постоје само два архијерејска намјесништва а то су плашчанско (намјесник је протојереј-ставрофор Мићо Костић) и карловачко (данас је упражњено). Архијерејско намјесништво плашчанско сачињавају парохије: Плашки, Ријека, Пула, Дрежница, Српске Моравице, Оточац, Огулин, Кореница, Доњи Лапац, Грачац и Ровињ, а архијерејско намјесништво карловачко сачињавају: Карловац, Војнић, Слуњ, Петриња, Глина, Топуско, Дубица, Костајница и Двор на Уни.

Значајније личности

На епархијој Јорњокарловачке епархије рођено је доста занимљивих личности које су веома битне и везане за нашу помјесну српску православну цркву, а међу њима су:

Илија Рајачић (у монаштво Јосиф) рођен је у Лучанима 20. јула 1878. од оца Луке, свештеника, и мајке Василије. Основна знања добио је у немачким грађанским школама, а затим је учење наставио у Загребу, Карловцима и Сегедину, где је код пијариста завршио прву и другу годину филозофије. Студије је наставио у Бечу, где је учио латински језик, лепе уметности и више науке, али универзитетске студије није завршио. Студије је прекинуо услед ратних прилика и ступио у ђачки батаљон, 1809, када су се Французи приближили Бечу.

Пошто је прекинуо студије, ставио се на располагање своме епископу Мојсију (Миоковићу) и 10. априла 1810. примио монашки чин у манастиру Гомирју. Као гомирски свештеномонах, а касније и протосинђел, службовао је у епископском двору у Плашком. За архимандрита произведен је 20. децембра 1811. Као архимандрит гомирски и администратор Епархије пакрачке посвећен је 24. јуна 1829. за епископа далматинског у Саборној карловачкој цркви од митрополита карловачког Стефана (Стратимировића).

Као епископ далматински владика Јосиф је отворио у Шибенику Клирикалну школу. Када је од њега затражен изве-

штај на који начин би се из далматинских православних цркава могле уклонити руске богослужбене књиге и колико би стајало штампање истих у Бечу или Пешти, избегао је одговор на тај начин што је за штампање дао врло високу цену у жељи да се од тога плана одустане.

До првог сукоба између епископа Јосифа и далматинске владе дошло је поводом преласка двојице свештеника у унију. Полемика се још више заострила када му је саопштено да је задатак владе да подстиче прелазак православних верника на унију. Епископ Јосиф био је присиљен да дигне свој глас због прозели-

тизма, због којег је дошло до великог узнемирења у народу и до демонстрација. Када су грађанске власти затражиле брисање из православних матичних књига оних лица која су прешла на унију, епископ Јосиф се није дао заплашити и није издао наређење парохіјском свештенству за брисање тих лица у парохіјским матицама. Најзад, одлуком Дворске канцеларије од 5. јула 1833. епископ Јосиф премештен је за епископа вршачког. Ова вест је обрадовала римокатолике, а растужила православне вернике.

Својим одлучним ставом у одбрани православља епископ Јосиф стекао је симпатије код митрополита Стефана (Стратимировића), чијим је заузимањем и синодално изабран за епископа вршачког.

Својим прилогом од 3.600 форината епископ Јосиф положио је темељ гимназијском фонду у Вршцу. Врло брзо је пожелео да из Вршачке епархије пређе у Бачку епархију, али му се жеља није испунила.

Приликом избора новог митрополита у августу 1842. царском комесару је наређено да у случају да не дође до слоге у избору једнога лица, и то једногласно, саопшти Народно-црквеном сабору да ће цар именовати новог митрополи-

та. Тако се и догодило. Први пут у историји Карловачке митрополије цар је у лицу епископа вршачког Јосифа именовао карловачког митрополита. Иако је постао митрополитом, што је толико желео, Јосиф је био незадовољан и поражен оваквим исходом. Овај преседан ће 1881. године послужити цару да именује епископа бачког Германа (Анђелића) за српског патријарха.

У време доласка митрополита Јосифа на положај поглавара Карловачке митрополије заоштравају се односи између јужних Словена и Мађара, а такође и између Мађара и Немаца у Аустроугарској царевини. Својим познатим и значајним дугим говором у Горњем дому Пожунске дијете устао је митрополит Јосиф у заштиту свога народа. Овим говором покушао је да заинтересује надлежне државне факторе за отварање свештеничког семинара, уздицање гимназија у Карловцима и Новом Саду у ранг пуних гимназија и поправљање стања у постојећим учитељским школама. Успео је само да отвори Митрополитску штампарију у Карловцима.

Када је талас револуције, који је пошао из Париза, захватио и Аустрију, дошло је до велике узнемирености и врења међу Србима у Аустријској царевини. Видећи узрујаност српског народа, митрополит Јосиф је одлучио да се прикључи народном покрету рекавши: „Ми ћемо с народом, па шта Бог да.”

Наиме, млађи школовани људи су желели велику државу у којој би се нашли сви Срби, старија пак школована српска генерација желела је потпуну грађанску равноправност за Србе, а сељаци, притиснути кулуцима и наметима, ола-

кшање свога стања. Митрополит Јосиф је за 1. мај 1848. сазвао претходни састанак у циљу формирања јавног мишљења, с тим да касније сазове Народно-црквени Сабор. У целу ову акцију укључила се Србија са жељом да помогне Србима у Војводини. Карловачка скупштина 1848. године потпуно је успела да повеже све Србе. „Она је дала прилике Србији да врати Војводини стари дуг из времена устанка и да се и пред собом и пред целим светим покаже као потпуно зрела за пуну политичку самосталност, коју тада формално још није имала”.

Иако је мађарска влада тражила да се рад Мајске скупштине обустави, она је наставила рад. Скупштини у Карловцима присуствовали су у великом броју Срби из Србије, а такође и изасланици и посматрачи српске владе. Ова скупштина се издваја од свих осталих, јер су у њеном раду учествовали представници целокупног српског народа без обзира на државне и покрајинске границе. На њој је митрополит Јосиф проглашен за патријарха и у том достојанству потврђен је царским манифестом од 15. децембра 1848. „Патријарашка част, тада од народа обновљена остала је као од народа створена, а не од власти подељена, како је Аустрија покушавала представити.”

Упркос многобројним покушајима патријар Јосиф Рајачић није успио да у Карловцима 1854 године отвори универзитет.

Иако омрзнут на двору цара Фрање Јосифа I, патријарх Јосиф одважно је бранио црквено-народне интересе и због тога често долазио у сукоб са царем али и са централним властима у Бечу. Такав је био и онда када су

биле у питању чисто црквене ствари. Није, на пример, дозволио епископима (далматинском, ердељском и буковинском) да учествују у раду синода који је 1852. године требао да попуни четири упражњене епархије, јер поменути тројицу није бирао Свети архијерејски синод Карловачке митрополије, већ су именовани. Именовање православних епископа од стране цара патријарх је сматрао противним канонским прописима Православне цркве и српским привилегијама тим пре што се и сам стидео свога именовања за митрополита.

Укидање Војводине 1860. године болно је одјекнуло у души остарелог патријарха који је тим поводом упутио свој протест цару. Цар је својеручним писмом дозволио састанак Народно-црквеног сабора који је отворен 2. априла 1861. године.

Исте године, 1. децембра 1861, умро је патријарх Јосиф Рајачић у Карловцима. Сахрањен је у Саборној карловачкој цркви.

Стефан (Боца) 1959-1978
Рођен је у Јоспидолу 1916. год. срез Огулин где је завршио основну школу и нижу гимназију. Шесторазредну богословију је завршио у Сарајеву, а потом Богословски факултет у Београду. Од 1940. г. до 1955. г. провео је у избеглиштву у Шумадији, где је у Крагујевцу био катихета и парохијски ђакон Епископа шумадијског Валеријана. Године 1955. постаје професор богословије Светог Саве у Београду. Од 1958-59 провео је на постдипломским студијама у Кентерберију – Енглеска. Десетог јула 1959. г. у манастиру Раковици код Београда замонашио га је Његова Светост патријарх српски г.г. Герман. Дванаестог јула 1959. г. рукоположен је за

јеромонаха у храму Светих апостола Петра и Павла на Топчидеру, те је ускоро произведен и за архимандрита. Већ на јесен исте године био је изабран за Епископа далматинског. Хиротонија Епископа далматинског Стефана била је 9. августа 1959. године у Саборној цркви у Београду.

Доласком у Епархију далматинску затекао је само девет свештеника, али је врло брзо покренуо црквено – духовни живот у овој мученичкој Епархији. Године 1964. Епископ далматински Стефан оживљава рад древне крчке богословије Света Три Јерарха. Био је велики црквени прегалац, организатор и проповедник. Своје значајне проповеди објавио је у пет томова књиге Пазимо на време. Епископ Стефан се посебно бавио питањима просвете у СПЦ и био је председник Сталног просветног одбора при Светом Архијерејском Синоду СПЦ.

Године 1978. изабран је за Епископа жичког, где се 4. фебруара 2003. г. и упокојио у манастиру Жичи.

Митрополит Атанасије Љубојевић (1688-1712)

Овај заслужни јерарх Српске цркве родио се године 1630. године у Поповом пољу у Херцеговини. Од 1681. године до 1688. године заузима положај митрополита дабробосанског. Још прије Сеобе патријарх Арсеније повјерио му је православне Србе у Поуњу, Лици, крбави и сјеверној Далмацији. У великом рату који је почео 1883. године и митрополит Атанасије помаже устанак Српског народа у Босни против Турака. Када се окренула ратна срећа с народом напушта Босну. Са неколико десетина породица одлази у Далмацију, смијешта се у Равним Котарима, под заштитом

млатачких власти. Карловачким миром Лика је припала Аустрији. Сада за митрополита Атанасија почињу тешки дани. По ослобођењу Лике испод турске власти цар Леополд Лику и Крбаву ставља под духовну власт сењског бискупа. Одмах послје тога сењски бискуп из Рима добива наслов „апостолског легата за Лику“. Сењски бискуп Себасти-

јан Главинић сматра да мачвански унијатски унијатски епископ треба да буде и његов викар за хришћане источног обреда у Лици. Митрополит Атанасије осјећа да му је незгодно и недовољно ефикасно управљање црквом из Далмације, па свим силама покушава да приђе у Лику. За бискупа Атанасије је шизматик. Назива га још и „вуком немилм“. Атанасије са 80 породица долази у Медак. Народ остаје у Лици али је митрополит Атанасије протјеран. Патријарх Арсеније заузима се за владика Атанасија али не успјева. Када је године 1695. године цар поново потврдио раније дате привилегије као и листу архијереја, Атанасија нема на списку. Ипак те године он прелази из Далмације у Медак. Ту га посјећује и сењски бискуп Се-

бастијан Главинић. Бискупа је пратио каноник Мартин Брајковић. Бискуп Главинић захтијева од Атанасија да напусти Лику. Он изјављује да ће се жалити цару. Цар му није могао, па се те исте године сели у Банију која је била под врховном командом хрватског бана. Близу костајнице подиже своје ново сједиште-манастир Комоговину. Ипак успјева да исте те године добије царску потврду као епископ костајничко-зринопољски за Србе између Уне и Купе. Крајишке власти називају га владиком „Рашана“. У једном посебном документу бан Адам Баћан назива га владиком „влаха“ или Рашана.

Из Комоговине владика Атанасије одлазио је тајно у Лику, али није се могао задржавати. Године 1700. стражарно је протјеран из Лике. Он одлази у Карлобаг на млетачку територију. Ту прима представнике свештенства и народа из Лике, храбри их и даје упутства за борбу ради стваривања њихових права. Године 1701. у Лици око Госпића дошло је до побуне поводом завођења цивилне администрације. Атанасије је оптужен Бечу као виновник побуне. Године 1703. аустријске власти доносе одлуку да се владика Атанасије за свагда протера са територије Аустрије.

Године 1704. у Угарској је дошло до такозване Ракоцијеве буне. Патријарх Арсеније користи насталу ситуацију па се 1706. године обраћа новом цару Јосифу I са захтевом да се патријархова врховна власт протегне и на Горњу крајину. И поред противљења црквених власти године 1707. ратни савјет извјештава владика Атанасија да је од цара добио потврду за епископа личко-крбавског и зринопољског.

Тако је владика Атанасије успио да послѣ вишегодишњег прогањања и малтретирања добије царску потврду. Али у Бечу напрасно умире патријарх Арсеније. Патријархова смрт тешко је одјекнула како у Крајини тако и свуда у пречанским крајевима. Владика Исаија Ђаковић привременно преузима црквену управу и ради на сазивању новог црквенонародног сабора ради избора новог црквеног поглавара. Беч остаје при одлуци да на црквенонародни сабор не дође нико из оба генералата. Узалуд владика Атанасије чека позив. Али он се не збуњује. Сазива скупштину представника свештенства и народа која одређује делегате за сабор. Када није добио очекивани позив, он по цичи зиме одлази у пратњи двојице калуђера одлази у Крушедол. Царски изасланик лијепо прима Атанасија али изјављује жаљење што се толико мучио када би се и без њега могао изабрати нови црквени поглавар. Царев изасланик отворено изјављује Атанасију да нема шта да чека, да му не припада мјесто у сабору, пошто се црквени поглавар бира за оне Србе који су се преселили под Арсенијем III. Владика изјављује да и код њега таквих Срба има доста и показа изасланику пуномиђа од народа и свештенства. Стари владика морално победи царевог изасланика, па је узео учешћа на Крушедолском сабору године 1708.

На крушедолски сабор са владиком Атанасијем из Епархије још су били делегирани прота Кузман, свештеник Дамјан и гомирски јеромонах Данило Љуботина, који ће касније наследити владика Атанасија на владичанској катедри. Владика је имао пуномоћ народа цијеле Горње крајине „свих великих и малих људи“.

Пуномоћ је потписало петнаест лица, седам свештеника, шест кнезова и два градска заповједника „поркулаба“.

Својом побједом на Крушедолском сабору владика Атанасије учинио је непроцијењиве услуге цркви и народу. Горња крајина црквено је прикључена Карловачкој митрополији, што је било од пресудног значаја за опстанак Српске православне цркве у овим крајевима. Иако у дубокој старости, владика Атанасије и послѣ Крушедолског сабора наставља са организацијом цркве. Борави у Комоговини, Медку и Плашком. Већ је био одредио Плашки за своје треће сједиште, те је у једној кули на брегу изнад ријеке Дредуље уредио своје боравиште. Доживио је изненадну смрт још двојице црквених поглавара, Исаије Ђаковића и његовог наследника Софронија Подгоричанина. Своје уморне очи склопио је средином децембра 1712. године у дубокој старости од близу 90 година. Нажалост не зна му се гроб. Вјероватно да је умро и сахрањен у Медку. Тада у Медку није постојала црква на данашњем мјесту па је вјероватно грађњом цркве на новом мјесту у оним тешким временима његов гроб заборављен.

Послѣ смрти владике Атанасија на црквеном сабору 1713. године Епархија је подијелена на двије епархије, карловачко-сењско-приморску и коштајничко-зринопољску. Прва је обухватала подручје од ријеке Глине до Косиња преко Велебита до мора. Друга подручје с десне стране Глине све до Купе и Саве. Године 1749. извршена је промјена те је Лика са Крбавом припала карловачко-сењско-приморском владичанству а коштајничко-зринопољском припојен је дио тако званог Сјеве-

рног владичанства које је основано 1734. године и убрзо укинута. Године 1771. укинута је коштајничко-зринопољско владичанство и од тада читаво подручје Горње крајине припада Епархији горњокарловачкој.

Данило Јакшић (1751-1771)

Данило Јакшић рођен је у Српским Моравицама на Божић 1715, од оца Милете и мајке Стојне. Још као дечак одлази у манастир Гомирје. Изгледа да је у то време духовни живот у Гомирју био на висини. У повељи која је стављена у јабуку испод крста на звонику плашчанске катедрале 30. августа 1763, владика Данило каже за себе: „Учив се божественaгo писанија у манастиру Гомирју“. Од младих дана што у Гомирју што у Плашком био је уз владика Данила Љуботину, од којег је изгледа највише научио. Још 1748. године патријарх Арсеније IV хтео га је бирати за епископа. За време бављења у Плашком унијатског владике Теофила, јеромонах Данило одлази на парохију у Сјеничак. Одмах по доласку у Плашки епископ Павле Ненадовић доводи га код себе у двор. Ту му је био од велике помоћи, а и пратио га је свуда по Епархији. Када је владика Павле године 1748. отишао на сабор, јеромонах Данила поставио је за свога егзарха. Годину дана касније Павле Ненадовић изабран је за митрополита. Тада је произвео јеромонаха Данила у чин архимандрита. У то време умире коштајничко-зринопољски епископ Алексије Андрејевић, па архимандрит Данило Јакшић добива у администрацију обе епархије. Године 1750. Лика и Крбава одвојене су од коштајничко-зринопољске епархије и припојене Карловачко-приморској епархији, а укинута

сјеверинска епархија припоје-на је епархији костајничко-зринопольској. Тада је за епископа горњокарловачког изабран Данило Јакшић а за Епископа костајничко-зринопольско-сјеверинске епархије Арсеније Теофановић, игуман манастира Грбовца. Одмах пошто је стигла царска потврда Данило Јакшић је хиротонисан у манастиру Раковцу 4. новембра 1751. Устоличен је у Плашком 19. августа исте године. Умро је 27 јануара 1771.

Живот епископа Данила испуњен је великим прегалаштвом и невероватним тешкоћама. У Епархији се осећала све већа војна стега. После године 1746. Аустрија у целој држави спроводи јединствени војни систем. Свуда се реорганизују војне команде. До ове реорганизације долази и у Банији која је била под врховним заповедништвом хрватског бана. Смењују се српски официри и на место њих долазе немачки.

Официри почињу да присвајају земље. Долази и до буна, најпре у неким местима у Лици. На угарској дијети у Пожуну 1751. племство из западних крајева тражи чак и протеривање епископа из Плашког, Костајнице и Пакраца. Али Бечу тада није конвенирала оваква драстична политика па је дошло до извесног смирења. Марија Терезија год. 1753. преуређује Српску хофдепутацију на чије седнице од сада долази њен духовник. Из Беча се интензивира рад на унији. Тако карловачки генерал Шерцер забрањује епископу Данилу да посећује Жумберак.

Владика се противи, али без успеха. Једино успева да од царице добије дозволу за градњу црква у Смиљану, Кореници, Дебелом Брду, Дабру, Будачком и Врховинама. Али и поред свега тога војна власт

малтретира свештенике. Епископ Данило одлази са митрополитом Павлом Ненадовићем у Беч, како би тамо приказао прилике у својој епархији. Митрополит Павле Ненадовић у усменом разговору с царицом изнео је прилике у западним епархијама. Митрополит је укорен касније што је баш царици злобно пребацио за прилике у поменутим епархијама.

Владика Данило Јакшић има великих заслуга за цркву. Својим строгим личним животом стекао је велики углед. Народ га је високо ценио, сматрајући га уистини светим

човеком. О њему се најпохвалније изражава и Доситеј Обрадовић. Саградио је катедралу у Плашком која је освешћена 30 августа 1763. Ове године 1763. на празник Покрова Богородичног свечано је прослављено у Плашком 200-годишњица катедрале.

Велику пажњу поклањао је манастиру Гомирју. Даривао га је књигама и одеждама. У манастиру Гомирју оснива иконописну школу у којој је поучавао домаће ученике Симеон Балтић, монах из Хопова. Године 1764. код Балтића су учили иконографски занат Лука Никшић, Јован Грбић и Борђе Мишљеновић.

У Медку је основао богословско училиште. Ту је почео да зида нови двор, школу и цркву, које за живота није успео да заврши. После његове смрти епархијска имовина у Медку присилно је продана држави. У двору је уређен официрски квартир. Пре смрти школу је био делимично завршио и у њој је радило једно

оделење богословског училишта. У Плашком поред двора саградио је кућу за преноћиште свештеника.

Владика Данило био је ретко племенит човек. Манојло Грбић помиње једно његово писмо из Беча од године 1759, у коме препоручује свом заменику игуману Алексићу да сиромашним комшијама помогне узорати баште. О владици Данилу похвално се изражава гроф Хадик у поверљивом извештају Бечу са сабора 1769. Владика Данило Јакшић и по личном животу и по заслугама чини част Епархији горњокарловачкој.

Преглед Епархије горњокарловачке кроз статистичке податке

У епархији горњокарловачкој је пре рата било 220 цркава и капела. Од тога је срушено и попаљено од усташа, казних експедиција и услед ратних операција 188. Остало је у целој епархији само 23 цркве и 9 капела, али и оне су оштећене, нарочито је скоро у свима унутрашњост оштећена. Црквених утвари и књига има само у Српским Моравицама и Карловцу.

Једини манастир у овој епархији - Гомире срушен је и спаљен. Земљиште и све манастирско добро узеле су 1941. године у своје руке усташе. Шума је посечена. Све су манастирске зграде спаљене и срушене. Манастир ни данас не ужива ни земљишта ни шуме. Месни народни одбор и мештани потпуно располажу манастирским имањем, док в.д. настојатеља станује у селу и опслужује околне парохије.

Пре рата било је у епархији горњокарловачкој 157 свештеника. Од њих је убијено 70 свештеника, док их је 86 остало у животу. Од тих 86 до краја 1945. године вратило се у епархију само 17 свештеника, и то 16 мирских, један јеромонах и један мирски привремено примљен из далматинске епархије.

Лица, Кордун и Банија су јако порушени. У срезovima

Оточац, Бриње, Огулин, Глина, Костајница, Двор на Уни и Бос. Крупа уништено је преко 50 одсто српских кућа а у срезу Грачац преко 70 одсто. У срезovima пак Лапац, Удбина, Кореница, Госпић, Перушић, Слуњ, Војнић, Вргин-Мост, Бихаћ и Цазин порушено је и попаљено преко 90 одсто српских кућа.

Црквене општине су сопственици својих земљишта само у земљишним књигама. Уложне књижице неких црквених општина отеле су усташе и новац подигле. Преостале уложне књижице се

морају, према новом закону, амортизовати, те ће те суме бити минималне.

Епархија горњокарловачка крајем 1940. године имала је 449.000 православних душа. Од тога броја је много света побијено, изгинуло у борбама и умрло под другим околностима. Један део народа се сели у Срем, Банат и Бачку. До краја новембра 1945. иселило се око 60.000. душа. Ако се емиграција заустави, у епархији би било отприлике око 240.000. душа. Дакле, око половине од оног броја из 1940. године. Нема парохије где усташе нису убиле бар 200 особа, већином одраслих мушкараца, а има места где су побили по

1.000 - 1.300 (Црквени Бок, Дубица, Бос. Добро село, Глина, Војнић, Вељун, Личко Петрово село, Косињ...), по 1.500 (Чемерница, Дивосело) па и по 2.000 (Плашки). Кад се покупе сви подаци слика епархије биће још потреснија и болнија.

Само у 20 парохија постављена су привремена повереништва. Поред тога је за ЦО у Карловцу ОНО поставио комесаријат од два лица, а за секретара поставио једну женску. У осталим црквеним општинама нема ни свештеника нити црквено општинске управе.

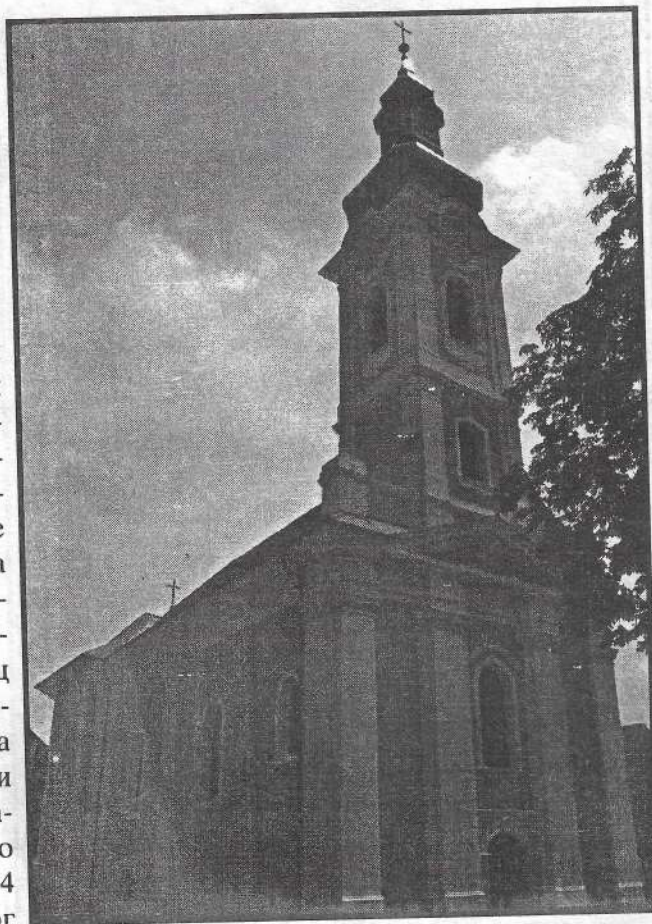
Срби у Карловцу

Скица за монографију Срби и Српска
православне црква Св. Николаја у Карловцу
од оснивања града 1579 год. до 1995 год.

*Срби у Карловцу и
њихова активност у
изградњи Српске пра-
вославне цркве Св. Ни-
колаја до 1785 год.*

Писац Рудолф Стро-
хал је у својој књизи
Град Карловац описан и
орисан", записао: "На-
јстарије породице пра-
вославне у Карловцу би-
ле су већ 1585. Николе
Вукановића и некога
Поповића. У већем бро-
ју стадоше се правосла-
вни селити у Карловац
послије мира у Карло-
вцима (1699.), тј. откада
је освојена Славонија и
Лика". Већи број Срба-
православаца доселило
се у Карловац већ 14
година након његовог
оснутка. Њих је насељавао ген-
ерал Ленковић између 1593. и
1606. године. Срби су се прво
смјештавали у самом пред-
грађу. Становали су на Зри-
њском тргу.

Након оснутка Горњока-
рловачке епархије 1713. године
и повећаног броја правосла-
вних Срба, почиње и раздобље
појачане изградње већег броја
православних сакралних обје-
ката. Већина их је у прво ври-
јеме била грађена од дрвета, па
је таква црквица била прво
подигнута и у Карловцу. Но,
како је већина њих с временом
дотрајала, почеле су се гради-
ти грађевине зрелог барока

или класицистичког барока.

Године 1718. турански капетан барон Кулмер населио је већи број Срба око Турна и у Мостање. Њему је већ тада приговорено што је населио толико Срба иако су им они били вјерни и храбри војници. Но свеједно је Дворски ратни сенат 1721. године наредио да се Срби одмакну у сусједни Тушиловић. Насељени Срби су у Тушиловићу основали своју парохију под коју су тада припадали и Срби из Карловца, све док нису основали парохију у Карловцу.

Владика Данило је успио 1763. године да доведе у Ка-

рловац првог сталног свештеника, гомирског калуђера Софронија Мамулу. Управо тада па све до смрти владике Јакшића 1771. године у Карловцу су биле нешто повољније прилике за православне Србе. Вјеројатно је то било тако и зато што је баш у то вријеме на служби у граду био фелдмаршал лајтнант Михаило Микашиновић, први аустријски генерал Србин православац, који је био веома поштован и одан царевини, али и осјећајан према свом народу. Он је у то вријеме замјењивао барона Бека у управи, а иначе обављао дужност предсједника школске комисије Карловачког генералата.

Овај први генерал Србин изабран је 1769. године за посланика Горњокарловачке епархије за Сабор у Сремским Карловцима и судјелује у његовом раду са још 12 војних лица (Лика 4, Кордун 3 и Банија 5). Тада су са њим и посланици Карловачког владичанства игуман Теофил Алексић и прото будачки Теодор Мајсторовић. Такав састав посланика свакако се повољније одражавао и на позицију Срба у Карловцу.

На овом Сабору, код избора митрополита, генерал Микашиновић свој глас даје владици

горњокарловачком, Данилу Јакшићу, а не владином кандидату, кога је препоручио Беч, што је значило много за Србе у Карловцу, православну вјеру и владика Данила. Те исте године "спомиње се као неко чудо, невиђено прије у Карловцу, како је српски свештеник ишао у одежди и са војничком пратњом, да исповиједи и причести ђенерала Микашиновића."

Изградња цркве Свештог Николаја и њено унутрашње уређење

Градски Магистрат града Карловца позитивно ријешио молбу и 3. јануара 1785. године издао Рјешење којим се одобрава Србима у Карловцу да могу градити своју православну цркву. Дакле, тешком муком и уз много потешкоћа Срби добише дозволу 22 године након поднесеног свог првог захтјева, 1763. године.

На купљеном земљишту постављени су темељи цркве Светог Николе у Карловцу и посвећени 28. априла исте 1785. године уз благослов владике свога Јована Јовановића.

Српску православну цркву у Карловцу као каснобарокни објекат, највећег грађевинског достигнућа у стилу барокног класицизма у крајишким градовима саградили су својим добровољним прилозима српски трговци из Карловца уз помоћ својих рођака и пријатеља, српских трговаца из Трста, те свесрдну новчану помоћ свих чланова Црквене општине у Карловцу.

За изградњу и унутрашње уређење цркве Св. Николе у Карловцу Срби, православци, сакупили су између себе и утрошили 30.000 форинти. Према упутама надасве марљивог и сналажљивог владике Петра Јовановића Видака, цркву је пројектирао и врло

лијепо изградио карловачки надалеко препознатљив градитељ, Јосип Штилер (Stiller), по узору на српскоправославну цркву у Сегедину.

Црква је саграђена за непуно годину дана, тј. 1785. У спомен изградњи Срби су изнад главних улазних врата уградили плочу и о том догађају ћирилицом уклесали хронограм: "Во славу Триипостаснога Божества и в част Свјатитеља и чудотворца Христова Николаја основасја создасја храм сеј при державје јего Ц.к. и апо. Величества Јосифа Второго, Благословенијем Г. Епископа Ј. Јовановића, иждивенијем всего Православнаго Грекоунитског исповједнија здјешних и страних житељеј в градње Карлиштадтје априла 28. дне љета Господња 1785." Хронограм је имао једанаест редака исписаних великим словима која су у главним ријечима била још нешто и већа.

Новосаграђену православну цркву посветио је владика Петар Јовановић Видак 9. марта 1803. године на име Светог Николе, као што се звала и ранија православна капелица. О цркви су се бринули калуђери из Гомирја све до 1808. године. Тада је иста проглашена парохијском јер се већ тада број српског становништва у Карловцу знатно повећао) те им је дозвољено да имају и своја два свештеника, од којих је један био учитељ и капелан парох. Као први учитељ (магстор) у Карловцу спомиње се 1785. године Данило Маслић. И своје куће у Карловцу имале су српске породице: Костић, Божић, Костић, Јанковић, Свилокос, Трифић, Басаровић, Маливук, Лигда, Саджак, Татомировић, Жигић, Мусулин, с укупно 130 душа. Године 1800. у граду је већ било 157 православних

становника, а 80 година касније 496.

Изградња православне цркве Св. Николе, као нове вертикале у граду, условило је из естетских разлога и надоградњу звоника фрањевачке цркве Св. Тројства. Тиме је створена веома складна урбанистичка цјелина централног дијела града Карловца. Градњом своје цркве Срби су доказали умјешност и способност да се прилагоде и укључе у културни, просвјетни, духовни, друштвени и економски живот града Карловца и да свој живот у новој домовини за трајно "обилеже савременом архитектуром испуњеном умјетничким дјелима."

Већ у првим годинама након изградње, тј. оснотка града Карловца, Срби су се укључили у културну атмосферу своје нове средине и дали значајан ликовни допринос хрватској култури.

Цркву Св. Николе је живописао тада најпознатији дрворезбар, иконописац и сликар Арсеније Теодоровић Арса, ученик бечке Академије. Овај знаменити и нашироко познати сликар на територији карловачке митрополије, сликарски мајстор врхунских могућности, Србин, оставио је у Хрватској незаобилазан и веома дубок траг о себи и о свом народу, сликајући једнако и у многим другим црквама. Др. Ђ. Цвитановић је детаљно и стручно описала иконостас у цркви Св. Николе па њен текст наводим у цијелости: "Подијељен је у три водоравна појаса са валовито разгибаним профилираним вијенцима. Архитектонска композиција дјелује барокно због оквира икона. Барокни дојам смирују зидови мањих правокутних икона са призорима на соклу и појасу изнад вијенца над престоним иконама. Доњи појас са пре-

стоним иконама и царским дверима је раскошније резбарен, са украсом концентрираним на дверима. Учвршћен је јонским ступовима над високим подножјима на чије су волуте објешене гирланде. Медаљони на дверима су уоквирени дебелим лаворовим гранама везаним укрштеном врпцом. У доње медаљоне су утакнуте бакље, а над дверима бујне лиснате гране се увијају у волуте. Међусобно су престо-не иконе раз-војене цик-ца-к ломљеним тракама. Једи-но је меснато волутни акан-тус наглашен у доњој зони међу дверима

са којег висе рококо гранчице, мотив из 18. ст. Тема лаворовог листа касног класицизма доминира у резбареним облицима. Над престоним иконама су истакнути аранжмани од жица, цвијећа и лаворових гранчица унакрсно повезаних готисираним траком. У горњем појасу се вертикално протежу на пиластрима низови кругова нанизаних на штапић, који се поклапају. Сви су углови оквира учвршћени розетама које се понављају у свим величинама као мотив на празним плохама елемената иконостаса. У репертоар касно класицистичког украса спада карика која виси под вијенцем над престоним иконама и тешки украс бујних гирланди које се пребацују међу размакнутим иконама на врху у лунети и над бочним странама. Једнако су лаворовим гирландама украшене пјевнице и укладе са иконама, а на про-

повједаоници доминира мотив розета на доњем ободу иламберкenu балдахина." У обликовању како споредних детаља тако и изради појединих цјеловитих композиција сликару Арсенију Теодоровићу вјешто су помагали његови помоћници. Иконостас у православној цркви Св. Николе у Ка-

рловцу је имао 48 слика, 16 на пјевницама, четири на проповједаоници, једна на проскомидији и четири на клупама, укупно 73 иконе. Др. Ђ. Цви-тановић истиче да је иконостас у цркви Св. Николе био "умјетничко дјело изванредног декоративног склада дрворезбарства и сликарства, које најављује прекид са барокном умјетности и барокним временом у Карловцу."

Срби у Карловцу и њихова православна црква Св. Никола 1941-1945.

Прве њемачке окупационе трупе дошле су и прошле кроз Карловац већ 11. априла 1941. године, само један дан након проглашења Независне Државе Хрватске, 10. априла 1941. Након два дана од пролаза њемачких фашиста према Босни, у Карловац је 13. априла 1941. Ушла колона камиона и ауто-

мобила с 200 усташких емигра-ната предвођених хрватским поглавником др. Антом Павелићем, а у пратњи италијанске окупаторске јединице берсалиера.

Већ сам долазак Павелића и пријетеће пароле усташа које су се гласно чуле у свим крајевима којима су пролазили, па и самом Карловцу, "Бјеж'те, псине, преко Дрине! Бјеж'те Власи, Павелић долази!, Србе о врбе!" упућивале су на трагичне напласе дане за српски народ и његову православну цркву у Карловцу као и у цијелој независној и расној држави.

Инг. Бартол Петровић је записао: "Доласком окупаторских трупа у Карловац и с њима Анте Павелића са својим усташама живот у граду се знатно промијенио. Усташе и њихови истомишљеници су ликовали и уједно пријетили одмаздом Србима и свим напредним људима." Већ у априлу 1941. у Карловцу су формиране прве веће усташке јединице у саставу Кордунашког здруга јачине 3 бојне с око 1900 људи. У њиховом саставу налазила се Припремна бојна с око 800 војника. Ови су дјеловали као нерегуларна војна јединица. Живјели су код својих кућа, имали униформе и оружје и одлазили на задатке. А ти задаци су били хапшење, депортације, премлаћивање, злостављање, акције "одмазде" и "чишћења", одвођење у логоре и убијање српског народа у Карловцу, његовој околини и на Кордуну.

Из записа професора Милана Радеке и многих других докумената, а нарочито из садржаја Радекине књиге: Горња Крајина - карловачко владичанство, добивамо вјеродостојну слику о масовним злочинима над српским народом, његовим свештеницима, црквама, парохијским домовима, покретној и непокретној имовини, за вријеме Независне Државе Хрватске, 1941-1945. године.

По броју убијеног српског становништва, опљачкане и спаљене имовине, по броју убијених, несталих, истјераних и избјеглих православних свештеника, те по броју опљачканих и спаљених православних цркава, парохијских домова у вријеме НДХ, 1941-1945. године, Карловачко је владичанство испред свих подручја Српске православне цркве.

Од 205 православних свештеника, колико их је било 1941. године у овом Владичанству, њих је 95 убијено и нестало, 83 их је успјело побјећи ван Хрватске, или отићи у прве партизанске одреде, 14 их је изгнано у разне земље кроз усташке логоре, три су одведена у њемачко ропство, а 10 их је остало од којих су само тројица радила.

Сви су они прошли кроз паклене муке. Навест ћу само неколико примјера који упечатљиво показују ужас савременог свијета двадесетог вијека како су се испољили над Србима и њиховим свештеницима на територији карловачке Епископије у времену другог свјетског рата, 1941-1945.

Карловачког епископа Саву Трлајића усташе су одвеле из владичина двора у Плашком, 13. јуна 1941. Истог дана одвеле су и тројицу плашчанских православних свештеника: Богољуба Гаковића, Ђорђа Сто-

јановића и Станислава Насадила. Њима су прикључили и других 13 најугледнијих плашчанских Срба, углавном интелектуалаца. Затворили су их у шталу усташког таборника у Плашком Јосипа Томљеновића Браце. Ту су их звјерски мучили на овдје мени ријечима неописиве начине. За вријеме батинања и чупања свештеничких брада, са грамофона је пуштана музика с плоче "Јелици во Христа крестатеља". Сви су они средином јула 1941. потрпани у жељезнички транспорт који је ишао из Огулина с 240 Срба и одвезени у сточним вагонима у Госпић, те у логор Јадовно гдје су на најбестијалнији начин побацани у бездане јаме. Епископ Сава је страховито мучен у госпићкој казнионици. Скинули су са њега свечаку одјећу, већ дотад упрљану блатом и крвљу, по којој су иживљавајући се гизили и мокрили, а он је, у својој 57. години живота, морао гол ходати на рукама и ногама док су његови мучитељи на њему јасили ударајући га батинама и чупајући му још преостале длаке из његове окрвављене браде. Тако измрцварен повезан је жицом у мученичку колону с 820 других изубијаних Срба, босих и већином голих као и он те кренуо на последњи пут у свом животу, на пут голих ногу по оштром личком камењару, на пут дугом 23 км од госпићког мучилишта до логора смрти Јадовно на Велебиту, гдје су се звјерски над њима поновно наслађивали. Одрезали су му оба уха и нос те га с осталим доведеним и измасакираним Србима бацили полужива у Шаранову јаму.

Свештеника Милоша Вујића, након мучења заклали су на Мехином стању код Велике Кладуше. Жену му Даницу распорили и извадили дијете из утробе, а и друго од двије го-

дине ударили главом о камен и тако га разбојнички усмртили. У његовој тазбини на Коларићу код Војнића поклали су 102 Србина и Српкиње с дјецом од којих је било седморо његових чланова.

Свештеника Николу Загорца у Петровом Селу бацили су са црквеног торња уз повик "Неста крста од три прста", па га дотукли тољагама. Жену му са троје дјеце убише у усташком логору смрти, Јасеновцу.

Свештеника Радована Ковачевића, прво су тукли и мучили пред мајком и дјецом у Слуњу, а затим пред њим немоћним и искрвављеним убили му једно дијете, па друго, те мајку па онда њега.

Свештеника Теофана Косановића, заједно са сином Милутином, учитељем, мучили су наизмјенице тако да гледају један другог у мукама, само да би што теже подносили своју бол и бол свога дјетета, односно син боли свога оца.

Након мучења у огулинској кули одведени су са другим заточеним Србима у логор "Даницу", па у логор смрти Јадовно, гдје су над безданом ударени батом и полуживи бачени у Шаранову јаму, аугуста 1941. године. Свештенику Спаси Лаврњи, приликом одвођења од куће, пред властитим очима прво су супругу распорили ножем и извадили јој из утробе дијете, а на синчића од четири године најприје пуцали, а затим заклали. (О томе говори споменик код цркве у Суваји, ако је остао послје хрватске војне акције "Олуја").

Свештеника Петра Мајсторовића мучили су у казнионици у Госпићу заједно са сином Милојком као и епископа Саву тако да се то не може ни ријечима описати. Бачени су такођер у Шаранову јаму на Велебиту крајем јула 1941. Прије тога, као што је било у

правилу, ударени су специјалним батом за убијање по глави, да усташе не би трошиле муницију.

Свештеник Никола Богуновић на исти је начин убијен у логору Јадовно на Велебиту. Супругу му Дару, са синчићем Пајом и Ђокицом, бацише живе у бездану јаму код села Боричевца са десецима њихових сусељана. Ту код Доњег Лапца заклали су му и таста Пају Обрадовића.

И свештеника Бранка Добросављевића, народног посланика из Вељуна, заклали су заједно с 530 Срба с подручја Вељуна и околних кордунашких села у Хрватском Благају, 6. маја 1941. године. Пред саму његову мученичку смрт целати су приморали свештеника Добросављевића да гледајући муке својих парохијана, а нарочито муке сина јединца Небојше, студента медицине, жртвама прије очита опијело. Крвници су се и на овакав начин иживљавали над невиним жртвама.

Како је за вријеме НДХ православно свештенство најтеже страдало, тако је и црквена имовина опљачкана и уништена. Све једним потезом завршено. И свештеници и материјална и културна добра. Све је предато пропасти и разарању: храмови, парохијски станови, опрема, драгоцености, иконе, књиге, намјештај, предмети што су казивали о вјековима културе српског народа на овим просторима, и то да наброји све.

У 45 година мира ни један државни орган СРХ, па ни за то надлежна институција, није се потрудила да детаљно опише српске жртве и штете, достојанствено обиљежи многобројне масовне гробнице, бројне бездане јаме и друга мјеста масовних стратишта, те утврди вриједности уништене

и оштећене покретне и непокретне имовине у вријеме постојања Независне Државе Хрватске, 1941-1945. године.

Сада, 1999. године, потпуно је сигурно да се никада више неће моћи утврдити какве су све и у којој вриједности штете настале у уништеним и оштећеним православним црквама и уопће културном богатству, књигама, црквеним предметима, звонима, иконама, одеждама и разним другим драгоценостима, нити израчунати вриједности опљачкане и уништене српске имовине, направити именични попис свих жртава овога геноцида стољећа.

Највише су уништаване српске православне цркве. Од 203 цркве и капелице, колико их је 1941. било на подручју Карловачког владичанства, потпуно их је уништено 88 или више од 43%, тешко оштећено 67 или 33%, а остало их је, у каквом-таквом стању, 48 или близу 24%, дакле, једва четвртина. Нешто боље очуваних црквених здања остало је 12, међу којима је била и црква Св. Николе у Карловцу. Цијело вријеме другог свј. рата у Карловцу су остале готово неоштећене и зграде православне црквене општине. Нису биле миниране. Међутим, уништено је, а прије опљачкано, 100 парохијских домова, готово сви. Имовина Црквене општине у Карловцу је опљачкана, развучена, опустошена. Према недовољно истраженој и провјереној процјени после рата, штета православне црквене општине у Карловцу је износила четири милијарде вриједности ондашњих динара.

Њена готовина, у износу од милијун динара, је пропала. Библиотека са 3 500 вриједних и драгоцених књига из области хуманитарних и других наука је спаљена. У библиоте-

ци ЦО у Карловцу, чији је инвентар саставио професор Милан Радека још 1936. године, било је вриједних и ријетких старих издања, чак из 1627. године, па надаље. У овој библиотеци налазило се и доста књига некадашњег ђачког друштва "Пошет", које је дјеловало до првог свјетског рата. И та библиотека са 2000 наслова такођер је уништена. Богати архив оригиналних докумената ЦО, уредно архивистички сређен у потпуности је уништен. У згради ЦО, у улици Ђуре Даничића бр. 2, у којој је прије рата радила Српска учитељска школа с вјежбаоницом данас интернату, била је војска НДХ која је све постојеће у истој уништила: школски инвентар, намјештај, спалила сву школску библиотеку са 2520 књига те дотад брижно похрањивану и чувану архивску документацију.

Српска православна црква Светог Николе је девастирана. Из њених просторија је све разнесено, опљачкано и похарано. Тако опустошена зграда хришћанског православног храма претворена је у магазин за опљачкану српску робу, покретну имовину, коју су усташе дијелиле својим ближима, односили или продавали.

Владика Сава је убијен. Владичини двори у Плашком опљачкани и разорени. Народа српског у Карловцу је готово нестало. Највећи број мушараца, жена и дјеце је убијен у усташким логорима: Јадовно на Велебиту, Јасеновцу, Старој Градишци, Лепоглави, Керестинцу и на разним другим стратиштима широм Независне Државе Хрватске. Један број Срба је исељен у Србију или је успио избјећи ван града, па и са цијелим породицама отићи у партизанске редове Кордуна, Баније, Горског ко-

тара или Лике и тамо се укључио међу прве редове у борби против фашизма и тираније усташког режима, а за нову Федералну Државу Хрватску.

Од 2750 Срба, колико их је живјело прије успоставе НДХ 1941. године у граду Карловцу, остало је 1945. само 300 душа, углавном удовица с понеким дјететом. Од 500 српских ђака у карловачким школама 1941. године, послје је рата било их је само 40.

Ови преживјели Срби, своје црне дане ратног опстанка у граду већином захваљују својим сусједима Хрватима који су им из своје људске и кршћанске душе помагали колико

се то могло: комадом круха, килограмом брашна, граха, масти, сапуна..., и свиме што у оскудици немања постаје тако велико јер га даје онај тко и сам у томе силно оскудијева. А колико су се при томе излагали опасности од тадашњих власти, често и по живот, знају само они и њихова нијема уста и очи које су видјеле живу глад и очима несретника и потребу за хаљиницом, хлачицама, вестницом у дроњцима дјевојчица и дјечака што живе уз њихов праг.

И тко да измјери толике људске вриједности у таквом једном нељудском времену у којем је човјек са човјеком дијелио и суосјећао не за новине, не преко неке организације него за човјечност јер има велико људско срце.

У вријеме Независне Државе Хрватске изгубило је живот

1196 Срба из града Карловца и његове најближе околине. Од тога 746 је пало у борби против фашизма. Усташе су извршиле геноцид злочина над 450 Срба, мушкараца, жена и дјеце, побивши их највише у логору смрти Јасеновцу 238 и у усташком логору Јадовно на Велебиту 103. Све остале побили су у другим усташким логорима и на многобројним другим

стратиштима. Преостали живи вратили су се послје слома фашизма у свој град Карловац.

На подручју Карловачког владичанства на хиљаде гробова остало је непознато мјесто извршеног злочина. На стотинама масовних гробница нису подигнута достојанствена обиљежја жртвама. Да су масовне гробнице могло се рећи само за оне у којима је било 50 и више жртава. Стратишта с мање од 50 убијених нису се сматрала масовним, па су она и ријетко долазила у прилику да се видније обиљеже. Из највећег броја масовних гробница, безданих јама и других стратишта, жртве нису есхумиране и достојанствено сахрањене на православним гробљима уз дужно одавање пијетета и обавјештавање унутрашње и свјетске јавности о злочинима незапамћених дотад у двадесетом вијеку.

Све се вјешто, колико је то било могуће у комунистичком друштву Хрватске, сакривало да би се заборавило, да пролазеће године учине своје, и на разне начине спречавало забиљежити под паролом братства-јединства коју су потомци побијених и несталих здушно и свесрдно подржавали, његовали, искрено вјерујући у њу. Све са жељом да се никад тако

нешто нечовјечно не би поновило, ни догодило било којем народу у свијету, како би све нације и њихове вјере живјеле у слози и миру на земаљском планету.

Српска православна црква у општини у Карловцу по-

слије слома фашизма и нестанка Независне Државе Хрватске 1945. године, остала је у тешком материјалном и кадровском стању. Након 159 година свога постојања и дјеловања сада није имала готово ништа, ни материјалних добара ни многих својих чланова. Добро је знано да је управо српски народ у Хрватској, бројем својих бораца и својих немјерљивих жртава дао непроцјењиви допринос против зла фашизма, а за нову федералну власт Хрватске. Управо ту чињеницу је посебно наглашавао Андрија Хебранг у својим говорима и објављеним чланцима у партизанској штампи. Тако је на засједању ЗАВНОХ-а истакнуо да је српски народ у Хрватској највећи савезник Хрвата у НОБ-у и устврдио да су Срби у Хрватској 1941. године имали избо-

ра, јер су могли отићи у четнике, а они су масовно отишли у партизане да се боре за Федералну Државу Хрватску, за слогу с хрватским и другим народима у заједничкој борби против највећег зла у свијету - против фашизма. И онда када се расправљало о односима ова два народа и њиховим правима у будућности, у ослобођеној Федералној Хрватској, он је пред вијећницима ЗАВНОХ-а на основу бјелоданих чињеница увјерљиво изјавио: "Не може се ни мислити да би хрватски Срби имали мање права од Хрвата јер су управо они понијели највећи терет прве двије године рата"...

Међутим, после ослобођења нова власт Народне Републике Хрватске умјесто да помогне обнови Српске православне црквене општине и уништених споменика културе српског народа, управо је она небригом за исте на разне начине готово све и докрајчила. Чудом неуништене њене зграде у Карловцу у вријеме НДХ, 1941-1945. године, у ослобођеној земљи су национализиране, а земљиште одузето.

У таквом материјалном сиромаштву и у многобројним свјежим траговима геноцида извршених над српским народом у вријеме четворогодишњег трајања Независне Државе Хрватске, на челу Српске православне црквене општине затекао се на срећу чувено разборити др. Гајо Петровић. Својим хуманим односом и ауторитетом он је био изузетна људска драгоценост. Уз много уложеног и несебичног труда, др. Петровић је успио окупити око себе оно мало преживјелих Срба - православаца, углавном жена удовица којима су хрватске усташе побиле мужеве и синове, те понешто придошлих

Срба који су се вратили у свој град Карловац из изгнанства или из партизанских јединица у којима су се борили за слободу и демократску Федеративну Хрватску, а против фашизма и нацизма.

Послије рата у Карловац се вратио прото Михаило Медакловић, прото Душан Дејановић и затечен је у граду Никола Милић. Убрзо се вратио с породицом из прогонства и вјероучитељ проф. Милан Радека. Број становника у граду се свакодневно повећавао.

У Карловцу је 13. јула 1951. за епископа устоличен Њ. Пр. Г. Симеон Злоковић. Управо с његовим доласком у Карловац, црквени и вјерски живот почиње тећи нешто живље. Владика Симеон, човјек са двије докторске титуле - теолошких и филозофских наука, добар познавалац прошлости и стварности у којој се нашао он и народ коме је припадао, могао је највише помоћи томе народу у окупљању око своје Српске православне цркве, како оне оштећене, тако и оне без крова или пак оне што је зјапила као развалина из рушевине. Ревно владика Симеон обилази парохије, храмове и још дотле малобројне свештенике обављајући и архијерејске посјете у народу. Упућује своје прве бесједе код посвећења да је љубав једина која може зближити људе и поред свега што се збивало у недавној прошлости. Његово вријеме је корјенито ново. Људско. Он, његови малобројни свештеници и преживјело православно становништво уложили су све снаге да се крене у нови живот у слози и љубави без обзира на нацију и вјероисповијест и без обзира на тек минулу трагичну прошлост српског народа. Најтоплије ријечи и поруке у правцу такве будућности изговарао је у својим бесједама

нарочито код посвећења обновљених цркава, особито оних у којима су током рата 1941-1945. извршени нечувени злочини над српско-православним живљем. Тако је било и 21. септембра 1963. године на освећењу нове цркве у Глини, изграђене недалеко рушевина православне Богородичне цркве у којој су усташе 1941. извршиле по злу чувен геноцид над Србима, помно пазећи на сваку своју изговорену ријеч, да не би било каквом и нехотичном несмотреношћу, како код потомака многобројних жртава тако једнако и оних чији су очеви извршили злочин, изазвао осјећај узбуђености, освете или понижења.

Својом бесједом владика је створио такву атмосферу да је све прошло достојанствено како и доликује оваквој и свакој другој прилици. Наводим само неколико мисли из пригодне бесједе епископа Симеона: "Ова света црква није пркос - црква. Она је плод љубави и оданости својој вјери и Цркви. У овој цркви проповедаће се најсветија начела науке Христове: љубав, мир и добра воља међу људима, међу браћом, међу свим народима света, деци истог Оца небеског. У њој ћемо се молити Богу за све нас, за домове ваше, за децу вашу, за напредак и благостање отаџбине наше и за добро свих људи у свем свету Божјем... Код нас је преко свих граница и преко страха и заседе, преко мртвих тела и борбених редова, свагда струјало осећање братства и подгревала се идеја националног јединства. Нека нас Црква одржава у том јединству као добра мајка која чува своју децу! - И ја и моје свештенство у овоме светом храму проповедаћемо ове идеале као и слогу и љубав међу

свима у нашој домовини као и међу свим људима под Божјим сунцем".

Само таквог садржаја биле су бесједе владике Симеона и православних свештеника у свих 39 година његовог честитог и плодносног рада и живота у Карловцу све до смрти његове, 28. новембра 1990. године.

Иако је српска православна црква у Карловцу била знатно девастирана за вријеме НДХ, 1941-1945. године, и касније

неколико година због ранијих оштећења била је изложена времену пропадања, осиромашена Српска православна црквена општина није имала средстава за обнову црквене зграде. Требало је

проћи 26 година после рата да би се тек седамдесетих година пришло санацији овог значајног споменика културе српско-православне провенијенције у Карловцу. Управо до тих година црквену општину је водио учитељ у пензији Михајло Јасић (1967-1970), који је наслиједио др. Гају Петровића. Од 1970.-1987. председник ЦО је професор Светозар Илић. За вријеме његовог председниковања извршене су све потребне припреме и израђена пројектна документација за санацију унутарњих и вањских оштећења цркве Св. Николе у Карловцу. Сама ЦО успјела је у својој сиромаштини сакупити нешто новчаних средстава, док је Фонд за културу СРХ одобрио сва друга потребна фина-

нцијска средства. Након припремљене пројектне документације и осигураних новчаних средстава, Републички рестаураторски завод извео је нужне рестаураторске радове, прије свега на оштећеном иконостасу.

Обнову цркве Св. Николе у Карловцу 1971. године водио је градитељ Јосип Ленуци извана и изнутра (нови под). Црквеностручну страну код извођења радова обављао је прото Мане Лазић. Он је радио и н-

могућностима, сви чланови ЦО на челу с њеним председником професором Светозаром Илићем.

Обновљена православна црква Св. Николе у Карловцу, 30 година после рата, постала је опет оно што је била - значајан умјетнички украс града, како својом вањштином тако и својим унутрашњим уређењем и умјетничким вриједностима..

Српска православна општина у Карловцу проширила је

своју црквену и вјерску дјелатност. Знатно је повећала број својих чланова. Тој је омогућило свеобухватнији рад и на сакупљању и проналажењу дотада сачуваних докумената и предмета, драгоцености

*Karlovac Jelaićev trg
Srpsko pravoslavna crkva.*

ацрте за иконостасе.

Приликом обављања послова стручњаци Републичког рестаураторског завода "открили су изворне слојеве полихромације у боји бјелокости, а класицистички репертоар дрворезбарених дијелова бијаше раскошно позлаћен и сребрен."

Свој изузетно велики допринос у обнови и санацији цркве Св. Николе у Карловцу дао је владика Симеон, те секретари Епископије: Мане Лазић, Симо Вишекруна, др. Ђурђица Цвитановић и парох Милан Борота, који је из Српских Моравица дошао у Карловац седамдесетих година, управо у вријеме свих ових радова на обнови цркве. Своју помоћ дали су, према својим

сти Српске православне цркве, на подручју Карловца и цијелом територију Карловачког владичанства. Прикупљена су и новчана средства за уређење просторија у згради Епархије за музејску поставу о хисторији Горњокарловачке епархије.

Крајем осамдесетих година сакупљена је и већим дијелом обрађена музејска збирка. И музејске просторије су биле оспособљене за постављање поставе. Требало је још само нешто прикупити и обрадити предмете који су до тада били похрањени на чување у Хисторијском архиву у Карловцу, које сам као директор примио од Скупштине општине Карловац, сада их нисам могао добити на увид као и оне наводно новозаштићене. Тако о њима

нисам могао ништа записати овом приликом.

У организацији прикупљања и обради музејских експоната био је нарочито ангажиран епископ Симеон и његов секретар Симо Вишекруна. Њ. Пр. Еп. Симеон у свом дугом радном вијеку много је радио и на пољу зближавања и разумијевања међу вјерама и народима. Није се дао завести већ запажајућим ђаволским гласом мржње средином осамдесетих година овога вијека. Та његова племенита жеља за што већим разумијевањем и зближавањем вјера и народа дошла је до пуног изражаја у поздравном говору на новогодишњем пријему у Сабору СРХ, 20. фебруара 1984. године, у којем је, поред осталог, казао: "Ми овде живимо, једни са другима, нације и народности, цркве и религиозне деноминације. Живимо под истим Божјим сунцем као делови наше државне заједнице, што нас све упућује једне на друге, да би свако уживао своју слободу, безбедност, и сачувао свој идентитет, своју културну баштину у оквиру своје нације и народности..." А, само двије године касније, у поздравном говору, такођер у Сабору СРХ, 23. фебруара 1986, када се наилазеће зло све више осјећало, епископ Симеон је у нешто дужем поздравном говору, али и веома слушаном, посебно израженим мислима које ће засигурно остати дуго памћене, уз остало рекао: "Нашу земљу историјска судбина ставила је на ово раскршће светских путева и интереса великих сила, да једино у заједници

можемо опстати, о чему нас је ваљда све научила и национална историја сваког нашег народа, посебно Хрвата и Срба. Зато ширимо просторе узајамног прихватања, толеранције и хуманих односа. Ову годину Уједињене нације прогласиле су годином мира. Нека она донесе свима нама и свим народима света прави мир, мир без страха, мир без незнања и

последња два мјесеца живота био је видно болестан, али увијек спреман свакоме помоћи савјетом и тако ублажити своју и туђу бол и тугу која је већ допирала до његовог болесничког кревета и сваке куће оних којима је посветио сав свој људски живот. Умро је у сриједу, 28. новембра 1990. године, у Карловцу у којем је беспријекорно пуних 39 година обављао своју племениту хришћанску дужност.

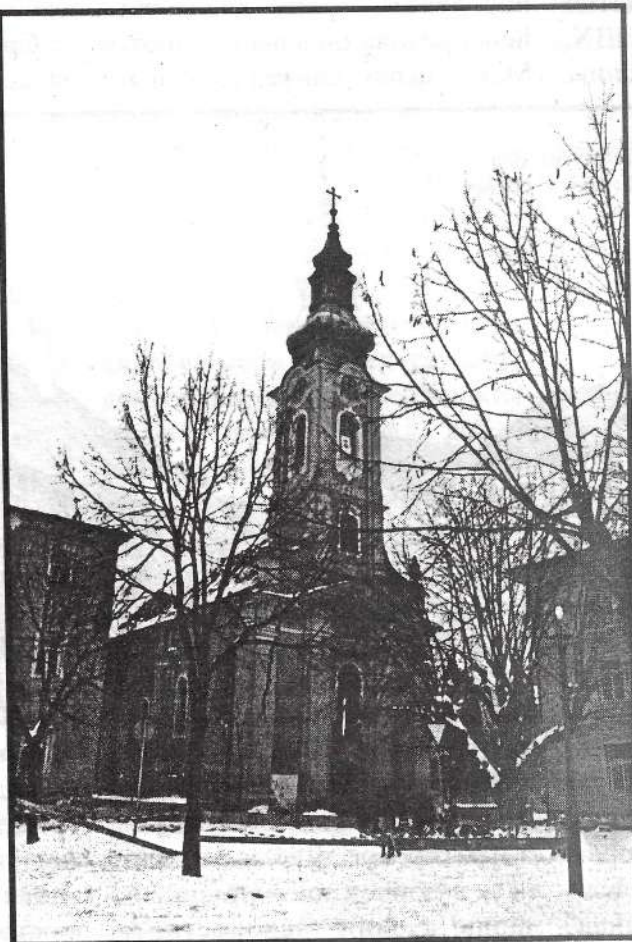
Умро је човјек заувјек обиљежен људском врлином и добротом, човјек који је дичио Горњокарловачку епархију и цијелу Српску православну цркву.

У четвртак, 28. новембра 1990., у цркви Светог Николе одржана је литургија коју је предводио парох Милан Борота. На дан укопа литургију су водили епископ рашко-призренски Павле, епископ шумадијски Сава, епископ далматински Николај и епископ славонски Лукијан.

На православном гробљу у Карловцу, пред његовом гробницом, окупиле се мноштво грађана и људи с територије цијеле епархије, који су

га са тугом и сузама отпустили у петак, 30. новембра 1990. на вјечни починак.

Жалосно је, али нужно записати, због оних који ће некад опширније читати о овом племенитом, надасве људски обиљеженом човјеку хришћанину, шта се дешавало у та три дана пред зградом карловачке епархије у улици Стјепана Радића. Још док је мртав епископ Симеон лежао у свом толико вољеном граду, и док је на пола копља висјела застава Српске православне цркве на згради карловачке епархије,

несигурности, мир који је једини истински основ за кретање напред..."

У суботу, 27. октобра 1990. године, Симеон Злоковић, епископ Горњокарловачки, посветио је радове на обнови храма Св. Петке у Сјеничаку. Ово је било и последње што је овај племенити човјек хуманист могао учинити за свој народ, којему се муњевито приближавала тужна и трагична будућност. Сваки нови дан постајао је све жалоснији и трагичнији за епископа Симеона и народ коме је припадао. У

пролазили су Радићевом улицом многи грађани. На запрепаштење већине њих, група младића који су гледајући прозоре собе у којој је још лежао мртви епископ Симеон, поскакивали су настојећи руком скинути заставу и узвикујући: "Симеоне, мајку ти ... српску!" Све те људе - грађане Карловца, међу њима и мене, осупнуло је то што смо чули и видјели. На жалост, ништа више. Чули смо, видјели и пошли сваки својим путем, сваки са својом бригом и тешком срамотом.

Но, између петка и суботе, 30. новембра 1990. године, спаљена је застava Српске православне цркве која је поводом смрти епископа Симеона Злоковића била спуштена на пола копља и истакнута на прочељу зграде Епархије у Карловцу.

Карловачка је полиција осудила чин спаљивања заставе и изразила увјерење да ће се починиоци пронаћи, али то се још до сада, до ове 1999. године, није обистинило. Већ тада, та иста ноћ, била је, према извјештају полиције, ноћ напада на југославенске и српске заставе. У Тушиловачком Церовцу поломљено је копље, код хотела "Корана" застava је нестала. Људи су у предвечерје рано напуштали трговине и улице и улазили у станове са зебњом долазеће ноћи и страхом очекиваног дана који ништа доброга није обећавао. Чуле су се само пријетње, дотад нечувене псовке, изљеви мржње која се свакодневно разграђавала у бујици до тада неупотребљаваних ријечи попут ових: звијери, хорде, банде, гамад, злочинци, неразумни, дивљаци, непредвидљиви, опасни, гамад влашко-српска комунистичка, треба вас све побити, и тко да све то наброји.

У цркви Св. Николе у Карловцу одржана је последња поноћна литургија и дочек Божића, 6. јануара 1991. године. Божић се славио у понедељак, уторак и сриједу. По православном обичају - три дана. Главна владичанска литургија одржана је у понедељак, 7. јануара на вечер, коју је у препуној цркви водио Јован, митрополит загребачко-љубљански. Како у цркву нису могли стати сви заинтересирани, то је за те православне постављен разглас на Јелачићевом плацу, па су тако и они ван цркве слушали литургију. У свечаности је судјеловало и прво хрватско пјевачко друштво "Зора". Црквене православне божићне свечаности преносио је и Радио Карловац.

Већ у септембру, 1991. године, непознати су, како се знало рећи, а тако је и писано у Карловачком тједнику, поставили експлозивну нараву на сама улазна врата цркве Светог Николе, која су том приликом искочила, те се знатно оштећена извалила на цесту. Тада су и зидови на прочељу цркве видније оштећени, као и текст написан у спомен изградње цркве и узидан на плочи изнад улазних врата на којој је писало: "Априла 28. дне љета Господња 1785."

Настављено је минирањем кућа, аутомобила, локала и злостављањем. Након убиства 14 ненаоружаних резервиста бивше ЈНА, на Коранском мосту, 23. септембра 1991. у наредних десетак дана из Карловца је избјегло око 10.000 грађана српске националности.

А онда 29. децембра 1991. Српска православна црква у Карловцу доживјела је још тежи ударац - минирана је. За многе грађане града, за Хрвате и Србе Карловца, као и сву слободарски расположену јавност то је била тужна вијест и срамотна честитка за нову 1992. годину.

Професор Владимир Першин, кустос Градског музеја у Карловцу, записао је у Карловачком тједнику бр. 2, на страници 9, од 11. јануара 1992. године, поред осталог, и слиједеће: "Све оно што нису уништиле експлозије, по престанку опасности отуђили су грађани. Било је жалосно гледати како се односе старе књиге, слике, сребрни прибор и остале вриједне ствари које су лежале разбацане експлозијама..." Овај Карловчанин, заљубљеник у своје занимање, као очевидац искрено свједочи и ове чињенице: "... спашено је врло мало, јер се грабеж наставио и слиједећих дана..."

Већ до 25. јануара 1992. године у Карловцу су минирани 132 објекта од подметања експлозивних направа (привредни експлозив), рушења тромблонским минама, ручним бацачима и разним другим експлозивним комбинацијама. Међу минираним зградама нашла се и српска православна црква Св. Николе у Карловцу. Минирања су извођена углавном за вријеме полицијског сата и за вријеме узбуне од 23 до 3 сата ујутро, вријеме које је било погодно за провале у српске куће и станове, те пљачку покретне имовине прије минирања. Власници минираних кућа су Срби: 73,3%, мијешани бракови, 14,61% и 1,12 муслимани. До краја јануара 1992. године издано је и 2000 рјешења избјеглим Хрватима из подручја Крајине под заштитом Уједињених нација, за усељење у српске станове. На тај начин до 12. марта исте године усељени су други станари у 1500 српских станова. До наведеног времена, уништен је или отет Србима 461 аутомобил, срушене 33 викенд

куће итд.

На темељу мишљења представника Грађевинског института из Загреба, на расправи одржаној 11. фебруара 1992. године, опет без присуства власника, донијет је закључак да се остаци православне цркве у Карловцу поруше.

Право заступања православне цркве по службеној дужности преузела је адвокат Јадранка Диздаревић. На дотад вођени поступак госпођа Диздаревић није имала примједби. Тако је Секретаријат обавио све потребне послове па му је једино преостало да само изда рјешење о потпуном рушењу и чишћењу и посљедњих остатака православне цркве у Карловцу након 206 година њеног постојања и украшавања града Карловца.

Међутим, до рушења није дошло. Трећег марта 1992. јавио се писмом "Ђорђе Илијић као опуномоћеник епископа горњокарловачког Никанора, који се тада налазио на Вељуну. Надлежнима у Карловцу Ђорђе је пренио одговор епископа Никанора, да у вези приједлога за рушење остатака цркве, треба тражити мишљење Светог Архијерејског Синода Српске православне цркве у Београду.

Но, рачунајући да је странка упозната с одлуком о рушењу, тј. предмету, надлежни у Карловцу, не чекајући на одговор, већ 2. априла 1992. доносе одлуку о рушењу остатака цркве, осим торња. Али, на основу елабората што га је за рушење израдио пројектни уред АГИ-46 из Карловца, одлучено је да се поруши и торањ као нестабилан и опасан да се сам сруши. Пошто је и надлежно министарство било упознато с овим елаборатом и дата сугласност и Завода за заштиту споменика културе, склопљен је уговор с

извођачем радова о рушењу цркве.

Међутим, с даљњим активностима око рушења цркве није се дуго чекало. Већ 15. маја исте године Секретаријат грађевинских, стамбених и комуналних послова општине Карловац је упутио нову Одлуку Епархији горњокарловачкој на Вељун о рушењу православне цркве у Карловцу. Добивши одговор од Светог архијерејског Синода Српске православне цркве из Београда, датираног 21. аугуста 1992, епископ Нинокар је исту 14. септембра проследио наведеном Секретаријату у Карловац. Та је одлука гласила: "Умолити Његово Преосвештенство Епископа горњокарловачког Никанора да, посредством Европске Мисије, извјести о Нашој о. одговорне органе у Карловцу, да се имају у цијелини санирати порушене Српске православне цркве Св. Николе у Карловцу. Не никакво даље рушење, скрнављење и сл. У противном, одговорност ваља наше одлуке сносиће они који је не буду поштовали пред Јавношћу и Хисторијом".

Завод за заштиту споменика културе у Карловцу и његова директорица проф. Маринка Мужар на свим састанцима на којима су били присутни, залагали су се да се стање цркве Св. Николе санира и да се она не руши. Међутим, написи у штампи и друга средства информирања упућивала су на опасности по животе грађана ако се остаци цркве што прије не сруше. У вези оштећене црквене зграде израђена су два стручна елабората чији је био закључак - уклонити, тј. срушити тада још стојеће зидове као и торањ да не би својим могућим падом угрозили околне зграде и животе грађана. На основу тих

стручних елабората и Завод за заштиту споменика културе у Карловцу издао је рјешење о рушењу цркве Св. Николе у Карловцу, 21. септембра 1992. године.

У октобру исте године слиједи нови договор у Министарству просвјете и културе РХ, гдје уз министрицу Веру Јуркић Гирарди присуствују и представници Заједнице српског народа у Хрватској Драган Хинић и Милован Шкорић и Српске православне цркве Милан Мркаљ, архијерејски намјесник, и Данило Љуботина, намјесник горњокарловачке Епархије. Њима је предочено да је стање објекта све критичније и да треба подузети хитне мјере његовог санирања. Затражен је и нови увиђај. Но, не чекајући нови увид, градоначелник Иван Бенић својим дописом упозорава Министарство просвјете и културе РХ, да православна црква "угрожава грађане" и да хитно треба ријешити овај обрушени објект. У међувремену Влада РХ овај проблем пребацује на надлежност Министарства градитељства. Тако у новембру долази и до састанка с представницима Грађевинског факултета на којем је закључено да је потребно израдити нови елаборат. Расправљало се и о демонтажи цркве, али се и од те намјере одустало, како је речено, због скупе технике и опасности за раднике који би обављали ове послове. Тако су рушеvine овог православног сакралног споменика културе у Карловцу и даље зорно свједочиле о злим људима, рушитељима, и о злу времену.

До средине 1992. године из Карловца је избјегло 15.000 Карловчана српске националности, од укупно 21.731 колико их је живјело у граду по попису из 1991. године или 69,1%. До 3. септембра 1992. доди-

јелила је Опћинска стамбена комисија 2000 српских станова Хрватима који су дошли из других крајева, а 625 дотадашњих носилаца станарског права српске националности добило је отказ станарског права. До нове 1993. године Срби избјегли из Карловца оставили су 2600 станова са станарским правом и 1000 станова и кућа у приватном власништву, те остали без 6000 радних мјеста.

За 4500 пензионера српске националности обустављене су пензије, а 622 Србина промијенило је име и презиме да би лакше остали у својим домовима. Више од 350 српских кућа је опљачкано и минирано. "То је пораз људскости", рекла

је Јелка Глумичић. "Ја сам аутентична Хрватица, али говорим у име свих понижених и обесправљених. Карловац је врло несретан град".

Из Карловачког тједника бр.52/И, од 31. децембра 1992. године, сазнајемо да су грађани Карловца били "огорчени на колебљивост надлежних органа" да ли порушити или очистити остатке православне цркве. Али не само они него и Хрвати из свијета, посебно они из Канаде и Француске. У овом листу, на страници 4, објављено је писмо Хрвата из Париза у којем, поред осталог, пишу: "Хрватице и Хрвати, ви сте први пута у демократији и реците НЕ за поправак православне цркве. Не зато што је православна, него што је свједок страве, ужаса и геноцида над

хрватским народом био он католик, Жидов, муслиман или неке друге вјере која није под надзором српске цркве. Карловчани, срушите је и на њеном мјесту подигните споменик жртвама српског колонијализма". Потом слиједе потписи Хрвата из Париза. На истом мјесту у овом писму написах Хрвати из Париза за себе и ово: "... Из нас не говори нити мржња, нити немоћ, него

исте године и нова вијест из Канаде, такођер објављена на истој страници наведеног листа, да је у "Миссиауги настављена акција потписивања незадовољних Хрвата шта већ није срушена црква о којој се тако дуго распрвља". Слиједи потпис 806 Хрвата из овог канадског града.

Дате су и понуде у њемачким маркама само да се што прије уклоне сви остаци право-

славне цркве и да се на њеном двовјековном мјесту посије трава те јој тако и траг заувјек нестане.

Разговори и преговори су настављани

свијест..."

А у писму из Канаде, објављеном на истој страници наведеног тједника, 300 потписаних Хрвата, слично као и они из Париза, обратише се својим земљацима али с нешто више "хуманих, цивилизованих и културних ријечи: "Ми иселјеници карловачких опћина тражимо да се то ругло већ једном сруши и тиме заврши даљње рањавање хрватског народа, рањавање које подсјећа на стољећа угњетавања и изабљивања Хрвата.

Не желимо да се више ишта у Тједнику пише о згради повампиреног "народа" који није уложио своја средства у изградњу и санацију, него је гулио Хрвате за тај трули објект"...

У редакцију Карловачког тједника дошла је 31. децембра

како и када већ једном уклони-ти све што би и подсјећало на ову некадашњу српску-православну цркву. И временске прилике су ишле у прилог као и нова оштећења већ разрушеног па се гомила рушевине стално повећавала.

Тако је освануо и 19. јули 1993. када су први јутарњи пролазници угледали језовит али и очекивани приказ. Торањ је био срушен са свом својом дужином преко цесте на једину страну која је била слободна у околини цркве.

Међутим, није све ишло по плану хрватских службених органа. Данима и тједнима торањ је лежао преко цесте гдје је и пао. Откидани му дијелови и развучени ко зна куда. Тек пред нову 1994. годину некуд је одвучен.

Досељавање Срба у Дубраве и Поникве

Ове се године на-вршава 350 година од доласка стотинјак српских фамилија у данашње Дубраве и Поникве. Из крајева око Усоре у Босни на имања грофова Франкопана преведоше их народне војводе Манојло и Вук Мандић. И гдје су дошли, унаточ неплодног и безводног земљишта, унаточ огромним губицима у 200 година војниковања и ратовима XX вијека, унаточ масовним сеобама због глади и неимаштине, ту гдје су дошли, ту су и остали до данашњег дана. Тешко би у томе успјели да 1730. за владиковања Данила Љуботине не подигоше своју цркву, св. Петку, једну од старијих на овом простору.

Попис из 1768. године каже да су Дубраве бројале 81 кућу, Поникве 47, Попово Село 10 и гојак 5; 1800. године овај је крај имао 1788 становника, сто година касније око 3700; данас их је укупно пар стотина. Кад је отворена 1905. године школа у Доњим Дубравама је могла рачунати на 160 школских обвезника (за прва четири разреда), а затворена је управо на стоту годишњицу рада 2005. године, јер у селу дјеце више није било. Школа у Горњим Дубравама затворена је и раније. тужна и карактеристична слика за већину наших села.

мо (се) ојей ујуији у Турску".

У Дубравах,
1672, лисџоада

Власи у Дубравах и Пониквах, бивши јодложници кнезова Франкојана, моле краља да их ослободи кметства и јодиели им слободу осталих Влаха на Крајини.

Пресвијетлом, велможном и нейобједивом Римском цару, краљу Угарске и Чешке, надвојводи Аустрије.

Најмилосијивији јосјодине, Ваше царско величанство најјонизније молимо да

не јревиди како смо се сви ми у Дубрави и Пониквама у ово доба насјанањени у 38 влашких кућа на жељу Франкојана и задано обећање ојјуијили из јурскога јарма у крићанство, гдје смо живјели у најусрднијој нади да ће нам јријасји царске слободу (које у обиљу имају дружи Власи насјанањени уз ову јраницу), да ћемо их уживаји у мјери Франгејанског обећања, а све је од јој Франкојанскога ојишло у вјетар, јне смо јри изласку свих нас најмање замијетили од благодати јних обећаних

У хисториографији су постали и остали познати по неколико докумената што их је објавио Радослав Лопашевић у својим "Сјоменицима хрватске крајине". Наиме, иза буне Зринско-Франкопанске Дубравци стадоше на страну генерала Херберштајна и помогоше државу у тешком тренутку. Идуће, 1872. године они моле цара и краља да их за плаћу за ову услугу ослободи кметства и додијели им крајински статус. Документ доносимо у преводу у цијелости. Подвучена је пријетња, једина којом су они располагали: "због немогућности даљњег боравка у крићанству мора-

слобода, неџо су нас учинили положницима, ишћо ми пошћекли из шћуџе земље и доведени морамо осјетити уз шћрпљење и велике болове.

Јер је њеџова Ексцеленција, џосћодин џенерал у Carlstattu (Карловац) шћрви знао да смо се у насћћалој буни, чим смо ошћазили кривоклетност Франкошћана шћрема Вашем Царском Величанстћу, као вјерни поганишћи и Величанстћва на зашћовијед

шћромисли
њ е џ о в е
Ексцеленције по-
дврћли служби Вашем
Величанстћву, не
шћишћедећи шћришћом
шћијело, имање и
крв, најшћонизније по-
нудили жи-

вошће шћрошћив нешћријашћела, а да се сушћрошћно шћоме шћоновно јавља да нас сиромашине људе сада назочна џ. commisariji намјеравају инкоршћорирати међу положнике џосћодстћва Wossaila (Босиљево), а шћри шћом стћању као ни оном које су држали Франкошћани, даљњи осћћанак нам није моћућ, као шћшћо нимало не желимо бишћи пошћчињени, поћошћово јер смо у џраничарску и војну службу дошли на шћражење Вашеџ и Величанстћва, а слободе које иначе имају дрући Власи биле су нам обећане, поћошћву шћшћо шћоврх шћоћа чувамо извањску џраницу названу шћосћ Јапшћашћ (Јањач) далеко изнад

Schwetschaya (Звечај) без икакве посебне плаће уз велику ошћасност шћо шћијело и живои, и иначе најшћослушниције стћојимо на службу у свако доба за све царске задаће, а како смо шћрошћивно сваком надању лишени слобода које смо добили милошћу В. цр. Величанстћва и учињени положницима, неће се држати дрскошћу шћшћо се збоћ немоћућност шћи даљњеџ боравка у

кршћанстћву морамо ошћеи ушћишћишћи у Турску. Живимо дакле у најшћонизнијем шћоуздању да ће нас В. и. В. у својој уроћеној блаћосћи и шћраведност шћи ослободити (manutenieren) и шћишћишћи шћри шћогјели слобода које уживају сви дрући Власи.

**В. и. В. шћокорно шћослушници
Н. в. Н. Власи насћћањени у
селу Дубравама и Пониквама.**

Ускоро је њихову молбу коментирао споменути гроф Херберштајн и врло опрезним ријечима стао на њихову страну: "...ускоро су шћшћом стћушћили у службу Вашем Царском Величанстћву како су

чували досад најизвањскију џраницу, шће сам их уз обећање дашћо manuteniert (слобода од кметстћва) шћустћио на миру, и осћћали су нешћакнушћи све док их џосћода коморни commisarien (државни шћовјеренишћи) нису дрзнули шћоновно шћошћлачати Босиљево. Јер они међушћим џраницама Вашеџ Величанстћва шћружају мноћо кориснију службу шћрошћив закшћлешћо нешћријашћела, моје би

најшћонизније
м и ш ћ е њ е
било, чему
бих се волио
надашћи, да
би џосћода
комесари у
шћо м е
инклинирали
да их се у
шћом шћустћи
на миру и не
нашћада их
се...

Дубраве

и дубравци данас живе тешке дане. Више их је по далеком свијету и Србији, него у Затезалима, Мирићима, Јоквићима, Вуцелићима, Карапанцама, Микашиновићима, Вишњићима. Будућност оних који су данас код својих кућа је и опет у томе да сачаувају своју земљу. Ма колико она била зарасла, ма колико се промијенио начин живота, ма што од њих тражили унуци из Београда и Лондона, они морају сачувати своју вјеру и своју земљу. Тако ће сачувати и смисао свог 350-годишњег опстанка у Дубравама и Пониквама.

(Ч.В.)

Епархија горњокарловачка

Његово Преосвешћенство Епископ горњокарловачки Г.Г. Герасим

Славе Раикај 14; 47000 Карловац

Тел: 047/642 531 Факс: 047/642 532

episkop@eparhija-gornjokarlovacka.hr

eparhija@eparhija-gornjokarlovacka.hr

kabinet@eparhija-gornjokarlovacka.hr

euo@eparhija-gornjokarlovacka.hr

**Архијериски намјесник илашчански
јројојереј-сјаврофор Мићо Косић**

**Архијериски намјесник карловачки
Месјо Архијерејској намесника ујражњено**

СПЦО У РИЈЕЦИ јројојереј-сјаврофор Мићо Косић

Ивана Зајца 24/1; 51 000 Ријека

Тел: 051/335 399; Факс: 051/324 160;

Моб: 091/514 82 50

E-mail:

spco-na-rijeci@ri.t-com.hr

јереј Марко Ђурић

Ивана Зајца 24/III; 51 000 Ријека

Тел: 051/319 064; Моб: 098/520 711

СПЦО У ГРАЧАЦУ јереј Душан Лујић

К. Степинца 82; 23 440 Грачац

Тел: 023/7890 864 Факс: 023/7890 865

Моб: 098/18 01 888

СПЦО У ПЛАШКОМ јереј Слаћан Никић

др. Фрање Туђмана 5; 53 220 Оточац

Тел: 053/771 285; Моб: 098/900 21 71

СПЦО У ОТОЧЦУ јереј Слаћан Никић

др. Фрање Туђмана 5; 53 220 Оточац

Тел: 053/771 285;

Моб: 098/900 21 71

СПЦО У ДРЕЖНИЦИ јројојереј Милош Орел

Центар бб; 47 313 Дрежница

Тел: 047/566 179 Факс: 047/566 351

Моб: 098/98 33 538

СПЦО У ОГУЛИНУ јереј Милан Симић

Б. Франкопана 16; 47 300 Огулин

Тел: 047/532 475

Моб: 098/13 00 531

СПЦО У СРПСКИМ МОРАВИЦАМА јројојереј-сјав. Јеленко Сјојановић

Докмановићи 10; 51 325 Моравице

Тел/Факс: 051/877 137

Моб: 098/801 051

СПЦО У ПУЛИ

јереј Горан Пејковић

Перој 19; 52 215 Водњан

Тел/Факс: 052/520 654 Моб: 098/979 30 38

СПЦО У ДОЊЕМ ЛАПЦУ јереј Предраг Панићелић

М. Тита 11; 53 250 Доњи Лапац

Тел: 053/765 154

Моб: 099/596 25 69

СПЦО У КОРЕНИЦИ јројојереј Далибор Танасић

IX гард. бригаде 26; 53 230 Кореница

Тел: 053/756 367 Моб: 091/56 56 954

СПЦО У КОСТАЈНИЦИ јереј Никола Малобабић

Д. Трстењака 5; 44 430 Костајница

Тел: 053/851 206 Моб: 098/682 978

Моб: 095/806 18 38

Манастир Гомирје иђуман Михаило (Вукчевић)

Рибњак 23; 51 327 Гомирје

Тел/Факс: 051/87 81 88

Моб: 091/ 78 14 314

ЧАСОПИС

"Свети Сава горњокарловачки"

E-mail:

slavisa@email.t-com.hr

Web stranica

www.eparhija-gornjokarlovacka.hr

СПЦО У КАРЛОВЦУ јереј Славиша Симаковић

Ц. Медовића 11; 47 000 Карловац

Тел/Факс: 047/411 506

Моб: 095/87 87 197

E-mail:

spco-karlovac@eparhija-gornjokarlovacka.hr

slavisa@email.t-com.hr

јереј Славиша Симаковић

Ц. Медовића 11; 47 000 Карловац

Тел: 047/411 506; Моб: 098/188 26 48

СПЦО У КОЛАРИЋУ јројојереј Мирослав Бабић

Коларић 67; 47 220 Војнић

Тел/Факс: 047/883 519

Моб: 091/590 62 02

СПЦО У ТОПУСКОМ јереј Миле Рисић

Пр. Драшковића 2/а; 44 415 Топуско

Тел: 044/733 329 Моб: 091/585 05 46

СПЦО У ПЕТРИЊИ јереј Славко Шарац

В. Назора 13; 44 250 Петриња

Тел/Факс: 044/813 419

Моб: 091/560 92 79

СПЦО У ДВОРУ јројојереј Радослав Анђелић

М. Блажевића Чађе 46; 44440 Двор

Тел/Факс: 044/871 811

Моб: 098/563-613

СПЦО У ГЛИНИ јереј Слободан Дракулић

Хрватска 20; 44400 Глина

Тел/Факс: 044/880 615

Моб: 098/977 17 32

СВЯТЫЙ
САВА

ГОРЬКОКАРЛОВАЧКА

